

Autonominen tila valtion sisällä: semioottinen analyysi Ateenan Exarchian
katutaiteesta ja graffiteista

Maija-Leena Tapio

91619S
Pro gradu -tutkielma
Maantieteen tutkimusyksikkö
Oulun yliopisto
25.2.2021

Luonnontieteellinen tiedekunta

Yksikkö: Maantieteen tutkimusyksikkö		Pääaine: Maantiede	
Tekijä: Tapio Maija-Leena Elisabeth		Opiskelija-numero: 2461537	Tutkielman sivumäärä: 76 s.
Tutkielman nimi: Autonominen tila valtion sisällä: semioottinen analyysi Ateenan Exarchian katutaiteesta ja graffiteista			
Asiasanat: Autonomia, tila, katutaide, graffiti, Exarchia, Ateena, semiotiikka			
Tiivistelmä: <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan valokuvien ja katutaiteen kautta, kuinka pyrkimys autonomiaan valtion sisällä voi näkyä kaupunkitilassa ja vaikuttaa autonomian kehittymiseen. Tarkastelun kohteena on Exarchian kaupunginosa Ateenassa. Tilan ja autonomian välillä on merkityksellinen suhde, sillä tilallisen muutoksen luominen voi toimia tärkeänä keinona alueellisen autonomian saavuttamisessa. Huomio on siis myös siinä, kuinka katutaide ja graffitit osallistuvat autonomian muodostumiseen.</p> <p>Aineisto koostuu Exarchian katutaiteesta ja graffiteista syksyllä 2019 otetuista valokuvista. Kuvien analyysissä on hyödynnetty semiotiikkaa, joka nojasi erityisesti strukturalistisesta semiotiikasta kumpuaviin analyysityökaluihin. Näitä ovat denotaatio, konnotaatio, intertekstuaalisuus ja geosemiotikka. Semiotikka mahdollisti katutaiteen ja graffitien merkitysten pohtimisen suhteessa autonomiaan.</p> <p>Katutaiteesta on luettavissa merkityksiä, jotka tukevat käsitystä siitä, että Exarchia on osa laajempaa autonomisten maantieteiden verkostoa. Tämä näkyy katutaiteessa esimerkiksi kansainvälisenä solidaarisuutena, hallinnanvastaisuutena, kiinteistöihin liittyvänä valtakamppailuna sekä kamppailuna siitä, kuka saa määrittää millainen Exarchian tilan tulee olla ja millaiselta sen tulee näyttää. Näihin eri teemoihin liittyvät voimasuhteet eivät olleet vain Exarchian ja Kreikan valtion välisiä, vaan niillä oli myös Exarchian sisäinen ja Kreikan rajojen ulkopuolinen ulottuvuus.</p> <p>Katutaiteen ja graffitien tilallinen merkitys ei muodostunut vain niiden asioiden kautta mitä ne esittivät. Olennaista oli myös se, missä katutaide ja graffiti sijaitsivat, miten ne oli tehty, millaisessa intertekstuaalisessa suhteessa ne olivat toisiinsa nähden, millaisessa kontekstissa niitä tulkitaan sekä millaisessa kulttuurisessa ja poliittisessa kontekstissa merkit oli tehty. Katutaide ilmentää autonomista pyrkimystä, mutta se on myös itsessään osa sen muodostumista. Exarchiassa katutaide rajaa kaupunginosan muusta Ateenasta poikkeavaksi ja sen välityksellä viestitään, ketkä ovat tervetulleita Ateenan Exarchiaan.</p>			
Muita tietoja:			
Päiväys: 25.2.2021.			

Sisällys

1. Johdanto	4
2. Muuttuva autonomia	7
2.2. Anarkismi ja vastarinnan tilat	12
3. Tila ja kaupunki vastarinnan ja autonomian näyttämönä	15
3.1. Oikeudesta kaupunkiin.....	19
3.2. Katutaide ja graffitit vastarinnan ja viestinnän keinoina.....	22
4. Ateenan Exarchia	24
5. Aineisto ja menetelmä	29
5.1. Semiotiikka	31
5.2. Roland Barthes ja visuaalinen semiotiikka	34
5.3. Tutkijan reflektiivisyys	39
6. Analyysi	40
6.1. Katutaide rajoja luomassa	40
<i>Toistuvaa symboliikkaa</i>	<i>43</i>
<i>Matka jatkuu kohti keskustaa</i>	<i>45</i>
<i>Vuorokauden eri Exarchiat</i>	<i>49</i>
6.2. Keskusteluja ja kamppailua hallinnasta Exarchian seinillä	51
6.3. Kansainvälinen solidaarisuus	57
6.4. Esikuvittelua Exarchiassa?	60
6.5. Yhteenveto	62
7. Pohdinta	65
<i>Autonomian paikalliset ja globaalit kerrokset</i>	<i>66</i>
<i>Saavuttamaton esikuvittelu</i>	<i>68</i>
<i>Katutaide tilannekuvana yhteiskunnasta</i>	<i>69</i>
8. Lähteet	71

1. Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan valokuvien ja katutaiteen kautta, kuinka pyrkimys autonomiaan valtion sisällä näkyy kaupunkitilassa, ja näin osaltaan vaikuttaa autonomian kehittymiseen. Tarkastelun kohteena on Exarchian kaupunginosa Ateenassa. Exarchia on Ateenan keskustan liepeillä sijaitseva kaupunginosa, jolla on merkittävä rooli Kreikan ja Ateenan lähihistoriassa. Esimerkiksi Exarchian polytekninen yliopisto on kuuluisa opiskelijamielenosoituksistaan, jotka johtivat Kreikkaa vuosina 1967–1974 hallinneen sotilasjuntan kaatumiseen. Yhä tänä päivänä Exarchia on tunnettu vastakulttuurista ja aktivismista. Exarchiassa voi tulla vastaan esimerkiksi useita vallattuja taloja, jotka on sittemmin muutettu vapaaehtoisuuteen pohjautuviksi sosiaalikeskuksiksi, joissa tarjotaan esimerkiksi ilmaisia lääkäripalveluja. Exarchian asemaan tuli kuitenkin muutos keväällä 2019, kun Kreikassa vaihtui hallitus. Pääministeri Kyriakos Mitsotakis johtama hallitus on ilmaissut halunsa liittää Exarchian aikaisempaa tiukemmin julkisen hallinnon piiriin. Käytännössä tämä on ilmennyt esimerkiksi yöllisinä ratsioina vallattuihin taloihin ja lisääntyneinä julkisivukunnostuksina (King & Manoussaki-Adamopoulou 2019; Crabapple 2020).

Käsitykset Exarchiasta vaihtelevat, mutta tässä tutkielmassa tarkoitus on selvittää, millaista käsitystä Exarchian itsensä julkinen tila luo: millaista merkityksiä Exarchian katutaide tuottaa, ja onko katutaiteella vaikutusta autonomian kehittymiseen. Autonomialla, vastarinnalla ja tilalla voidaan ymmärtää olevan läheinen suhde keskenään. Autonomian voidaan määritellä olevan dynaaminen prosessi, joka muuttuu jatkuvasti eikä koskaan ole staattinen. Chatteron (2005: 545) määrittelee autonomian vapauden, itsenäisen järjestäytymisen ja molemminpuolisen avun toiveeksi. Autonomian kaipuu ei kumpua abstraktista tulevaisuudenkuvasta, vaan sen sytykkeenä toimii jokin nykyisyydessä koettu epäoikeudenmukaisuus. Tämä kaipuu autonomiaan synnyttää tiloja, joissa toimitaan jonkin halutun tulevaisuudenkuvan eteen. Näitä tiloja voi kutsua myös autonomisiksi maantieteiksi (*autonomic geographies*), jotka Pickerill ja Chattertonin (2006) mukaan ovat tiloja, joissa kyseenalaistetaan yhteiskunnan sen hetkisiä vallitsevia lakeja ja sosiaalisia normeja, ja pyritään luomaan vaihtoehtoisia tulevaisuuksia.

Tutkielman oletuksena on, että tämä pyrkimys autonomiaan heijastuu myös tilaan ja kaupunkiympäristöön. Esimerkiksi Lefebvre (1991: 31) kirjoittaa, kuinka jokainen yhteiskunta tuottaa tilan, joka kuvastaa tuottajaansa. Exarchian tapauksessa kyseessä on tila, johon kohdistuu paljon eri käsityksiä, historiaa, muistoja ja ennakko-oletuksia. Pyrkimykseni tässä pro gradu -tutkielmassa on tarkastella, miten Ateenan Exarchiassa risteävät voimasuhteet kamppailevat tilassa, ja näin osaltaan vaikuttavat siihen miltä kaupunkitila ja sen graffitit sekä katutaide näyttävät.

Exarchian tarkastelemalla voi saavuttaa tietoa myös laajemmasta kreikkalaisesta yhteiskunnasta. Esimerkiksi Vradis (2012: 92) näkee, kuinka Exarchian kaupunginosaan kohdistuvat ristiriitaisuuksien ja kamppailujen voidaan ajatella ilmentävän laajempia kansallisen tason muutoksia. Tämän vuoksi Exarchian tarkastelu ja lukeminen on tärkeää, sillä se voi esimerkiksi valottaa Kreikan nykyisen politiikan lähihistoriaa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Miten pyrkimys autonomiaan heijastuu Exarchian katutaiteeseen?
 - Millaisen semioottisen kuvaston kautta valtion ja Exarchian suhdetta tuotetaan katutaiteessa ja graffiteissa?
2. Kuinka Exarchian katutaide osallistuu autonomian tilalliseen tuottamiseen?

Aineistoni koostuu valokuvista, joihin sovelan semioottista luentaa. Analyysimenetelmän lähtökohdat ovat strukturalistisessa semiotiikassa, ja erityisesti Roland Barthesin käsitepari denotaatio ja konnotaatio ovat merkittävässä roolissa. Semiotiikan avulla on mahdollista käsitellä katutaiteen syvempiä merkityksiä ja pohtia, mikä niiden rooli on Exarchian autonomian rakentumisessa.

Exarchian katutaidetta ja graffiteja on aikaisemmin tutkinut esimerkiksi Zaimakis (2016), joka on etnografisesti tarkastellut graffitien ja niiden tekijöiden kautta, kuinka talouskuripolitiikka vaikutti Exarchiassa elävien nuorten elämään. Hän tulkitsee graffitien kertovan nuorten tyytymättömyydestä vallitseviin olosuhteisiin, mutta myös valmiudesta rakentaa parempaa tulevaisuutta. Stampoulidis (2016) puolestaan on tutkinut Ateenan graffitien kielellistä sisältöä havaiten, kuinka graffiteissa hyödynnetään monipuolisesti

erilaisia kielellisiä ilmauksia, joiden pyrkimys on ottaa kantaa niin kreikkalaiseen yhteiskuntaan kuin kansainvälisiin tapahtumiin. Tässä tutkielmassa pyritään tarkastelemaan katutaide ja graffiteja nimenomaan autonomian näkökulmasta ja havainnoimaan, mikä merkitys tällä yhdellä Exarchian tilan aspektilla on sen rakentumisessa.

Katutaiteen merkitystä on tutkittu myös alueellisten konfliktien kontekstissa. Konfliktialueiden muraaleja on tutkittu esimerkiksi Gazassa, Baskimaalla sekä Pohjois-Irlannissa (Rolston 2009; 2012; 2014; Rolston & Berastegi 2015). Esimerkiksi Gazassa Rolston (2014) havaitsi muraalien edustavan monia arkipäiväisiä asioita yhteisössä, kuten mainoksia tai erityisiin juhlatilanteisiin liittyvää viestintää. Pääasiassa ne kuitenkin ovat poliittisia, keskittyen mobilisoimaan paikallisia palestiinalaisia asukkaita. Flannery (2009: 128) niin ikään näkee poliittisten muraalien olevan tärkeässä roolissa tilan sosiaalisessa rakentumisessa ja sosiaalisen tilallisessa rakentumisessa, sillä ne vuorovaikuttavat niin fyysisen kuin sosiaalisen ympäristön kanssa. Flannery (2009) on tutkinut Pohjois-Irlannin poliittisia seinämaalauksia ja argumentoi niiden olevan luontainen osa alueiden kognitiivista karttaa ja maalausten olinpaikkojen olevan tärkeitä spatiaalisia koordinaatteja.

Tutkielma alkaa teoreettisella katsauksella autonomian käsitteeseen sekä autonomian ja tilan väliseen suhteeseen. Pyrin avaamaan tilan merkitystä autonomian kehittymiselle, ja sitä, kuinka erilaisten autonomiaan vaikuttavien valtasuhteiden kamppailu voi heijastua erityisesti kaupunkitilaan. Aineistossa ja menetelmissä käyn läpi semioottisen analyysin taustaa ja tutkielman kannalta olennaisia semioottisia työkaluja. Yhteenvedossa kokoon lyhyesti analyysiosuudessa esille nousevia asioita, joita pohdin suhteessa teoriaan tutkielman lopuksi.

2. Muuttuva autonomia

Autonomian etymologia – *Auto*-itse ja *nomos*-laki – kertoo suoraviivaisesti käsitteen merkityksestä. Autonomiiaa lähestytään usein lakiteknisesti liittäen sen itsehallintoon ja vallan hajauttamiseksi vähemmistöryhmille tai jollekin alueelle. Todellisuudessa autonomia on tilanteeseen sidottu, kiistelty ja historiallisesti tarkka käsite, jolloin se saa erilaisia ilmenemismuotoja riippuen siitä, mihin se milloinkin yhdistetään (Pickerill ja Chatterton 2006: 732). Esimerkiksi nationalistiset ja anarkistiset autonomiset pyrkimykset voivat erota keskenään suuresti. Tämä joustavuus osaltaan sumentaa autonomian määritelmää. Chatterton (2005: 545) määrittelee autonomian vapauden, itsenäisen järjestäytymisen ja molemminpuolisen avun toiveeksi. Chattertonin (2005) määritelmä auttaa ymmärtämään useita tämän hetken sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen pohjautuvien liikkeiden tavoitteita, toimintatapoja ja lähtökohtia.

Esimerkiksi ilmastonmuutoksen ympärille kasvaneet järjestöt kuten Extinction Rebellion ovat liikkeitä, jotka pyrkivät muuttamaan yhteiskuntien toimintatapoja kokemansa epäoikeudenmukaisuuden korjaamiseksi. Extinction Rebellionin tavoitteena on saada yhteiskunnat ympäri maailman ottamaan ilmastonmuutos huomioon politiikassa läpileikkaavasti. Extinction Rebellionin toimintatapoihin kuuluu usein tilanvaltaus, kuten esimerkiksi 2019 syksyllä alkanut ”international rebellion” osoittaa. Ison-Britannian Extinction Rebellionin suunnitelmissa oli vallata 12 eri julkista tilaa Lontoon alueelta protestien lisäksi (Snaith 2019). Myös Suomessa on nähty vastaavaa toimintaa: Suomen vastine *elokapina* on esimerkiksi pysäyttänyt Helsingin liikenteen toimintaa. Näille erilaisille liikkeille Pickerill ja Chatterton (2010: 475) ovat antaneet nimityksen autonomiset maantieteet. Autonomiset maantieteet ovat tiloja, joissa kyseenalaistetaan yhteiskunnan sen hetkisiä vallitsevia lakeja ja sosiaalisia normeja. Tämä johtaa luovaan haluun rakentaa anti-kapitalistista ja kollektiivista politiikkaa, identiteettejä ja kansalaisuuksia. Usein vastustus ilmaistaan kohdistuvan nimenomaan uusliberaalia valtiokäsitystä ja talousjärjestelmää kohtaan.

Erilaiset globaalit ja paikalliset ruohonjuuritason liikkeet ovat herättäneet maantieteilijöiden mielenkiintoa, ja pyrkimyksen tutkia kriittisesti, miten ja millä menestyksellä poliittisesti aktiiviset ryhmittymät puuttuvat havaitsemiinsa epäkohtiin ja

luovat radikaaleja vaihtoehtoja. On tärkeä tiedostaa, että eri liikkeet voivat erota toisistaan merkittävästi toimintatavoissaan, motiiveissaan ja päämäärissään niin yksilöiden kuin ryhmittymien välillä. Pickerill ja Chatterton (2010: 479) korostavat, kuinka romantisoidun yhtenäisen aktivistikuvan sijaan aktivistikenttää kuvaa paremmin kirjavuus. Tämä koskee myös tarkkaa jakoa militantin aktivistin ja ns. tavallisen kansalaisen välillä. Usein tämä jako voi aktivistikentällä näyttäytyä jopa vastenmielisenä ja tarkoituksen vastaiselta. Sen sijaan aktivistien poliittiset identiteetit nähdään muodostuvan jokapäiväisen toiminnan kautta. Yleisluontoiset ilmaukset poliittisista kannoista, kuten 'anti-kapitalismi', nähdään liian pinnallisina. Anti-kapitalismi voi tarkoittaa niin montaa asiaa, että se itsessään ei välttämättä kerro aktivistille tai aloittelevalle aktivistille paljoa. Sen sijaan aktivisti-identiteetti rakentuu käytännön kautta arkipäiväisissä asioissa, esimerkiksi toimivassa yhteistyössä muiden ryhmittymien kanssa.

Pickerillin ja Chattertonin tapaan, huomion kiinnittämisen arkipäiväiseen puolesta argumentoi myös Lindsay Naylor (2017: 26). Hän näkee, että autonomiaa päädytään usein ajattelemaan maantieteessä ahtaasti territorio- ja valtiokeskeisesti. Autonomian käsitys on liian universalistinen, länsikeskeinen ja absoluuttinen. Autonomiaa tarkastellaan usein kahdesta suunnasta: valtion ylhäältä alaspäin hajauttavana valtana esimerkiksi alkuperäisväestölle, ja toisaalta myös alhaalta ylöspäin suuntaavana ruohonjuuritason liikkeenä, joka pyrkii toimimaan valtiota tai uusliberaalia kapitalistista järjestelmää vastaan. Ensimmäisessä olennaisessa roolissa ovat valtio ja vallanjako, kun taas toisessa itsemäärätely ja yhteiskunnalliset liikkeet. Molemmat kuitenkin juontavat juurensa territorion konseptista, valtiosta ja kapitalismista. Sen vuoksi autonomia pitäisi määritellä uudelleen ja ennen kaikkea ymmärtää sen moniulotteisuus.

Naylor (2017) näkee, että käsitystä autonomiasta tulisi laajentaa ja skaalata se takaisin arkipäiväiseen, sekä ohjata huomio pois liiasta länsikeskeisyydestä. Tämä ei tarkoita, että keskusteltaessa autonomiasta esimerkiksi territorion käsitteestä tulisi luopua kokonaan. Autonominen vastarinta on territorioon sitoutunutta, mutta se ei ole suljettua tai rajattua, kuten perinteisesti voidaan ajatella. Sen sijaan autonomia pitäisi ymmärtää suhteellisena, moninaisena ja avoimena. Tämä mahdollistetaan tunnustamalla autonomioiden spektri:

aineettomat, valtio- ja länsikeskeiset, arkipäiväiset, eletyt ja sisäistetyt autonomian maantieteet. Esimerkkinä tästä Naylar (2017: 30) näkee Meksikon Chiapasin alueen autonomisuuteen pyrkivät ihmiset, joille autonomian toteuttaminen on prosessinomainen ja käytännössä ilmentyvä asia. Chiapasissa autonomia on dynaaminen prosessi, jolla vastustetaan valtiojohtoista politiikkaa ja taloudellista kehitystä. Samanaikaisesti alueella ylläpidetään maanviljelyyn pohjautuvaa elämäntapaa, joka takaa yhteisölle valtiosta riippumattoman toimeentulon. Selkeästi rajatun autonomisen toiminnan sijaan Naylar (2017) näkee alueen autonomian ilmenevän tilkkutäkkimaisena, kotitalouksien työn ja ruoantuotannon kautta syntyvänä autonomiana. Chiapasissa autonomian toteuttaminen tarkoittaa valtion ohittamista arkipäiväisessä toiminnassa. Tämä valtiovallan vastustuksen muoto voi jäädä huomaamatta, jos nojaututaan vain perinteiseen territoriaaliseen autonomia-ajatteluun.

Edellä mainittu arkipäiväisen autonomian pyrkimys liitetään usein Zapatista-kansanliikkeeseen. Liike sai alkunsa 1990-luvun Meksikossa, kun osa kansalaisista heräsi vastustamaan Meksikon ja Yhdysvaltojen välistä NAFTA-vapaakauppasopimusta. Uusliberalistisena nähty sopimus herätti laajat protestit, joiden pohjalta zapatistat nousivat. Zapatista-liike on monelle vastakulttuurista tutkivalle esimerkillinen tapaus autonomiasta. Chatterton (2010) mukaan liike auttaa ymmärtämään myös vastakulttuuri-liikkeitä Euroopassa ja muissa länsimaissa. Erilaisille, useissa tapauksissa globaaleille, sosiaaliseen ja ympäristölliseen oikeudenmukaisuuteen pyrkiville liikkeille on annettu myös useita kattonimityksiä, kuten *alter-globalisation*, *global justice movement* tai *nowtopia*. Määritelmien kirjo kuvaa hyvin liikkeiden päämäärien ja toimintatapojen vaihtelevuutta.

Autonomian käsitteen moniulotteisuutta ja dynaamisuutta voidaan hahmottaa myös lähestymällä sitä yksilökeskeisemmästä näkökulmasta. Esimerkiksi Sneddon (2013) tarkastelee autonomiaa yksilön kautta ja tunnistaa, kuinka ihmisen henkilökohtainen autonomia ei ole staattista, vaan sen tila muuttuu läpi elämän. Keski-ikäisen autonomia on hyvin erilaista kuin esimerkiksi vanhan ihmisen, jolla esteettömyyteen liittyvät tekijät voivat sitä rajoittaa. Sneddon (2013: 3) tarkentaa, että autonomian määritelmä on hyvin tapauskohtaista, ja se, mitä tekijöitä vaaditaan autonomian syntymiseen, vaihtelee. Tästä

voi käyttää esimerkkinä valtion harjoittamaa ”holhoamista”. Valtiolla on ikään kuin oikeus puuttua kansalaisen elämään, jos se on hänelle parhaaksi. Arkipäiväisenä esimerkkinä tästä voi olla turvavyön käytön edellytys autolla ajaessa. Näitä arkipäiväisiä käytäntöjä ei välttämättä osata tai edes haluta kyseenalaistaa, vaan ne hyväksytään automaattisesti. Ajan kuluessa mahdollinen kritiikki sääntöjä kohtaan kuluu pois, kun uudet ihmiset syntyvät suoraan olemassa oleviin olosuhteisiin ja hyväksyvät ne helpommin tai jopa kyseenalaistamatta. Henkilökohtainen autonomia heikkenee, mutta se tapahtuu turvallisuuden ja yhteisen hyvän vuoksi. Autonomian häilyvyys on sille ominaista, oli tarkastelun taso mikä hyvänsä. Autonomian voidaan ymmärtää olevan ajassa ja tilassa muuttuvaa skaalasta riippumatta.

Pickerill ja Chattertonin (2006: 737) tulkinta autonomiasta mukailee myös sen dynaamisuutta. Autonomia voidaan ymmärtää joukkona erilaisia risteäviä voimasuhteita. Tämän käsityksen mukaan autonomia on suhteellinen asia eikä ominaisuus, joka joko on tai ei ole. Sen sijaan erilaiset voimasuhteet, autonomia ja ei-autonomia, käyvät jatkuvaa ”neuvottelua”. Autonomia on toive ja halu olemassa olevan järjestelmän sisällä. Tämän kädenväännön voidaan ajatella tapahtuvan useilla eri tasoilla, niin kollektiivisella kuin yksilöllisellä. Esimerkiksi yksilön arkielämässä tulee vastaan tilanteita, joissa voidaan joutua mukautumaan omien arvojen vastaisiin odotuksiin, joita asetetaan esimerkiksi perheen tai työn puolesta. Tästä muodostuu rajapinta, joka jakaa elämää ikään kuin kahteen maailmaan, järjestelmään mukautumiseen ja vastarintaan. Jos autonomian ajatellaan olevan tilassa risteäviä voimasuhteita, on autonomia osaltaan myös protestin ja vaihtoehtojen tuomista osaksi arkipäivää. Autonomiset projektit hajottavat ja ehdottavat sekä vastustavat ja luovat. Kieltäytymällä noudattamasta jotain ylhäältä alaspäin asetettua käytäntöä luodaan samalla jotain uutta, ja synnytetään erilaisia vallan muotoja (Pickerill & Chatterton 2006).

Autonomisiin maantieteisiin liittyy Pickerill ja Chattertonin (2006) mukaan olennaisesti esikuvallisuuden tai esikuvittelun (*prefiguration*) käsite. Tämän voi ajatella tarkoittavan tulevaisuuden näkemistä tässä hetkessä. Teon (2016: 1425) kuvailee esikuvittelua poliittiseksi toiminnaksi, jossa muutos, johon pyritään, tuodaan olemaan esimerkiksi käytännön toiminnan kautta. Gerhardt (2020: 682) näkee esikuvittelun olevan nykyään

toimivin tapa saavuttaa haluttu muutos suoranaisen vallankumouksen sijaan. Esimerkiksi anarkisteille esikuvitteluun ja siihen liittyvään toimintaan liittyy käsitys valtiosta tai markkinoista, jossa ne eivät ole eheitä kokonaisuuksia, vaan jopa keinotekoisia abstraktioita. Tämä mahdollistaa sen, että järjestelmän sisällä on tilaa toimia myös sitä rikkoen. Gerhardtin (2020: 683) mukaan esikuvitteluun liittyy jälleen käsitys vuorovaikutussuhteiden kompleksisuudesta, jotka eivät todellisuudessa kulje vain ”ylhäältä alas” tai ”alhaalta ylös”. Tällaisessa toiminnassa on Gerhardtin (2020) mukaan kuitenkin heikkoutensa. Yksi olennainen kysymys on se, kuinka esikuvitteleva toiminta voi saada tarpeeksi liikevoimaa muuttaakseen vastustamansa järjestelmän rakenteita.

Vaihtoehtoiset liikkeet herättävät kysymyksen siitä, onko autonomia väistämättä valtionvastaista tai pyrkimyksiä luoda ns. uutta valtiota. Usein liikkeiden vaatimukset tai toiminta voivat perustua arvoihin tai vaatimuksiin, joiden nähdään jäävän toteuttamatta vallitsevassa hallinnossa. Autonomian tarkastelu Naylarin (2017) esittelemän feminististen lähtökohdan kautta auttaa havaitsemaan erilaisia autonomisia pyrkimyksiä ja liikkeitä, laajentaen sitä suhteessa perinteiseen territoriaaliseen ajatteluun. Vastakulttuuri ja autonomia voivat olla vain tarve tehdä asiat tietyllä tavalla ja esikuvitella uutta maailmaa käytännön kautta. Tämä voi silti johtaa konfliktiin nimenomaan valtiota vastaan. Nykypäivänä yksi tulkinta valtion roolista on uusliberaalin markkinatalouden ”takaajana” (Storey 2012: 52) ja näin ollen usein esimerkiksi hegemonisen talousajattelun vastustaminen voi kohdistua myös valtioon, vaikka valtio instituutiona itsessään ei olisikaan ensisijainen turhautumisen kohde.

Esimerkkinä esikuvittelun ja valtion välisestä konfliktista voidaan käyttää Deanna Daduscin (2019) tutkimusta Amsterdamin talonvaltaajista. Talonvaltaajat ovat olleet osa kaupungin katukuvaa vuosikymmenten ajan säänneltynä ja kontrolloituna tai rajatusti ”sallittuina”. Valtaamalla taloja pois yksityisen piiristä luodaan suoran toiminnan kautta tiloja poliittiselle kiistelylle ja esikuvittelulle. Vuonna 2010 tähän tuli kuitenkin käänne uuden lain myötä, kun talonvaltauksista tuli Amsterdamissa laitonta ja maksimissaan kahden vuoden vankeudella rankaistua. Dadusc (2019: 174) näkee tämän käännekohtana talonvaltaajien ja lain, pääoman sekä valtion välisessä suhteessa. Hänen argumenttinsa on, että sen lisäksi, että valtio pyrkii lain nojalla kitkemään talonvaltausta, pyrkii valtio

myös ”piilotetuin” ja vaikeasti havaittavin tavoin vaikuttamaan vallattujen talojen syntyyn ja elinvoimaisuuteen. Vallattuja taloja esimerkiksi tyhjennettiin yöllisin ratsioin, minkä lisäksi oikeuttaakseen talojen käytön, valtaajien täytyi kattavasti todistaa, että talo on ollut käyttämättömänä tietyn ajan. Näin talonvaltaajien fokus kääntyi solidaarisen toiminnan sijasta toiminnan jatkumisen mahdollistamiseen. Näin taistelu esimerkiksi asumisoikeudesta tai sosiaalipalvelukentän täydentäminen vapaaehtoisvoimin kääntyy myös kamppailuksi valtiota kohtaan (Dadusc 2019: 183).

Autonomiset pyrkimykset ovat paikallisia, mutta voivat silti jossain määrin olla sidottuja toisiinsa kansainvälisesti. Monet autonomiset pyrkimykset ovat sidottuja tiettyyn paikkaan, mutta Pickerill ja Chatterton (2006) kuitenkin toteavat, ettei tämä tarkoita, että autonomiaa tavoiteltaisiin tyhjiössä tai erillään muista. Sen sijaan ne voivat usein liittyä osaksi jotain laajempaa verkostoa ja liikehdintää. Vastarinnan ajattelevien jonain yksittäisenä tapauksena sulkee meidät näkemästä vastustuksen verkostoa, joka kulkee ympäri maailman. Paikalliset autonomiset pyrkimykset tekevät toiminnallaan näkyvimmiä globaalit voimat ja taustavaikutukset. Myös Dadusc (2019: 217) näkee autonomisten tilojen olevan tärkeässä roolissa kansainvälisen solidaarisuuden ja yhteistyöverkostojen kehittämisessä. Hän näkee, että vallatut talot, jotka myöhemmin voivat toimia jaettuina urbaaneina tiloina, luovat olosuhteet sosiaalisten suhteiden ja poliittisten käytäntöjen esikuvittelulle. Nämä esikuvitelmat toimivat uusliberaalin kapitalismin normeja ja järjelyn muotoja vastaan. Esimerkkinä tästä ovat muun muassa Chiapas sekä talouskurista ja arabikeväästä inspiroituneet liikkeet.

2.2. Anarkismi ja vastarinnan tilat

Exarchian maineen ja aineiston vuoksi on olennaista käsitellä myös anarkian käsitettä. Anarkismi on käsite, joka nousee usein esille maantieteellisessä vastarinta- ja autonomiakirjallisuudessa. Esimerkiksi Chatterton hyödyntää autonomisten maantieteiden kohdalla käsitettä molemminpuolinen apu (*mutual aid*), joka juontaa juurensa anarkistimaantieteilijä Peter Kropotkinin ajattelusta.

M. M. Breitbart (2009: 108) määrittelee anarkismin olevan ajattelusuuntaus, joka argumentoi valtiojohtoisuutta ja hierarkiaa tai auktoriteettiä perustuvaa poliittista järjestäytymistä vastaan. Anarkismissa on olennaista kapitalismin kritiikki ja toive

korvata alistavat taloudelliset rakenteet yhteisomistuksella ja -tuotannolla. Tällä määritelmällä on läheinen suhde sosialismiin, mutta erottavana tekijänä on, että anarkismissa alleviivataan autoritääristen suhteiden poistoa niiden ilmetessä. Usko yhdenvertaisuuteen ja sen mahdollistamiseen sisällyttää ajatteluun myös suoran toiminnan ihanteen, ja pyrkimyksen tuoda arkipäiväiseen toimintaan erilaisia yhteisöllisiä toimintatapoja, jotka edistävät laajempaa tasa-arvoa, vapautta ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Esikuvittelu on näin ollen olennaista myös anarkistisessa ajattelussa (Gerhardt 2020: 681).

Perinteisen anarkistisen ajattelun mukaan suurimmat sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat kumpuavat kapitalismista, epätasa-arvosta, seksuaalisesta tukahduttamisesta, sotilasvallasta, sodasta, auktoriteetista ja valtiosta. Näitä vääryyksiä ei nähdä voida korjattavan parlamentarismin kautta ja kaikki pyrkimykset muutokseen olemassa olevien instituutioiden kautta ovat mahdottomia (Goodway 2013: 17). Goodwayn (2013: 301) mukaan anarkismi tarjoaa myös yhden näkökulman vastarinnan ja valtion väliseen suhteeseen. Valtio nähdään yhteensopimattomana entiteettinä solidaarisen yhteiskunnan kanssa. Esimerkiksi anarkisti Mikhail Bakunin on argumentoinut, että vallankumoukselliset eivät voi käyttää valtiota luokattoman ja sortovapaan yhteiskunnan luomisessa.

Myös anarkismin sisällä on suuntauksien skaala, jossa esiintyy useita erilaisia anarkistisia näkemyksiä. Gerhardt (2020: 682) havainnollistaa tätä skaalaa käytännön erojen kautta. Eri anarkistiset suuntaukset voivat nähdä eri tavalla sen, kuinka solidaarinen yhteiskunta saavutetaan. Esimerkiksi perinteisesti anarkistiseen ajatteluun liitetään vallankumous. Tämä 1800-luvun anarkistisesta ajattelusta kumpuava metodi on kuitenkin 2000-luvulle tultaessa saanut rinnalleen enemmänkin evolutiivisen suhtautumisen muutokseen. Äkillisen vallankumouksen sijaan muutoksen nähdäänkin tapahtuvan hiljaa ja hetkittäin. Gordon (2012: 1747) noudattaa hyvin samantyylistä jakoa määritellessään uuden koulukunnan anarkisteja, jotka tukeutuvat esikuvittelemisen tapaisiin keinoihin tuottaa muutosta niin, että kapitalistinen järjestelmä ikään kuin ajan saatossa koverretaan ontoksi ja muuttuisi merkityksettömäksi ilman väkivaltaisia yhteentörmäyksiä. Perinteisempi luokka-anarkismi taas uskoo massojen voimaan ja erityisesti työväenluokan

yhdistymiseen, kunnes joukkovoimalla voidaan kaataa olemassa oleva järjestelmä. Breitbart (2009: 108) erottelee edelleen individualistiset anarkistit, jotka korostavat yksilön autonomiaa ja sosiaaliset anarkistit, jotka näkevät henkilökohtaisen vapauden perustuvan nimenomaan sosiaaliseen vastuuseen ja vahvaan kollektiivisuuteen.

Maantieteessä merkittäviä anarkistisia ajattelijoita ovat olleet Peter Kropotkin ja Élisée Reclus. Heidän tuotantonsa on vaikuttanut esimerkiksi siihen, kuinka aluesuunnittelun keinoin voidaan pyrkiä vaikuttamaan erilaisiin sosiaalisiin ongelmiin. Tämä voi näkyä esimerkiksi niin, että hylätään ennalta määrätyt ja laaditut ohjeet siitä kuinka esimerkiksi rakennettu ympäristö täytyisi suunnitella. Sen sijaan suunnittelu voi tapahtua kenen tahansa toimesta ja missä tahansa. Breitbart (2009: 111) nostaakin esille tilan käsitteen tärkeänä anarkistiselle maantieteelle. Tämä tärkeys perustuu nimenomaan tilan potentiaaliin paljastaa esimerkiksi maiseman tai rakennetun ympäristön kautta sosiaalisia epäoikeudenmukaisuuksia, epätasa-arvoa ja valtasuhteita. Tämän vuoksi on tärkeää muodostaa sosiaalisia ja fyysisiä tiloja, jossa voidaan järjestäytyä vastarintaan sekä suunnitella ja toteuttaa vaihtoehtoja todellisuutta. Sosiaalisen anarkismin teoriassa tilan muutos on tärkeässä roolissa uuden sosiaalisen järjestelmän muodostumiselle. ”Vapaiden” tilojen, joissa vaalitaan vastarintaa, toivoa ja kokeilevia tapoja elää sekä tehdä työtä, luominen on tärkeää tuottavan toisinajattelun ja spatiaalisen mielikuvituksen mahdollistamiselle. Näiden tilojen luoman ristiriidan ”mitä on” ja ”mitä voisi olla” välillä olisi tarkoitus motivoida ihmisiä näkemään heidän oman kokemusmaailmansa ulkopuolelle ja saada heitä uskomaan muutoksen mahdollisuuteen (Breitbart 2009: 112).

3. Tila ja kaupunki vastarinnan ja autonomian näyttämönä

Maantieteellinen tilan käsite alettiin määritellä uudella tavalla 1970-luvulla. Absoluuttinen tila, jota voi luonnehtia muuttumattomaksi säiliöksi, jossa asiat tapahtuvat, sai rinnalleen kognitiivisen ja relationaalisen käsityksen tilasta. Tilan suhteellinen ontologia kehittyi ikään kuin vastaiskuksi tilan absoluuttiselle fyysiselle käsitykselle. Relationaalisessa ajattelussa tila ei ole tyhjä säiliö, vaan täynnä objekteja ja suhteita. Tila on jatkuvassa valmistusprosessissa ja näin ollen ei koskaan valmis (Kitchin 2009: 270). Relationaalisen tilan ajattelun kehittäjinä toimineet radikaalit maantieteilijät näkivät, että tilaa ei voida ajatella vain neutraalina, annettuna, teleologisena ja passiivisena geometrisenä seikkana. Sen sijaan tila on sosiaalisesti tuotettu ja tila itsessään myös tuottaa sosiaalista toimintaa. Tila, jota asutamme, sen rakennettu ympäristö, liikennejärjestelmät tai maaseutu eivät ole vain olemassa, performoituja ja odottamassa merkitystä. Sen sijaan tilan objektit ja niiden synnyttämät spatiaaliset suhteet ovat tuotettuja eli tehtyjä, muovattuja ja johdettuja, ja niille on annettu merkitys ihmisten toimesta. Tila ja sen sisällyttämät asiat ovat monipuolisten materiaalisten ja diskursiivisten käytäntöjen tuotosta, ja itsessään myös aktiivisesti muovaavat sosiaalisia suhteita (Kitchin 2009: 270).

Spatiaaliset järjestelyt sääntelevät sitä, millainen toiminta on mahdollista, minkä lisäksi tila on täynnä symbolista voimaa ja merkitystä. Näin ollen tilalla on myös merkittävä rooli yrityksissä luoda ja muuttaa sosiaalisia ja poliittisia käytäntöjä (Heinonen 2019: 649). Tälle merkityssuhteelle voi hakea taustoitusta Henri Lefebvren ajattelun kautta. Erityisesti hänen ajattelunsa oikeudesta kaupunkiin (*right to the city*) on ollut laajasti hyödynnetty lähtökohta hahmottaa oikeudenmukaista ja tasa-arvoista urbanismia (Vasudevan 2015: 319). Lefebvre ei ollut maantieteilijä vaan marxilainen filosofi ja sosiologi. Tästä huolimatta hänen tilan tuottamiseen liittyvät ajatuksensa ovat olleet merkittäviä myös maantieteessä, erityisesti vuonna 1974 julkaistun teoksen *La production de l'espace* (*The production of space*) 1991 englanninkielisen käännöksen jälkeen. Lefebvre pyrkii kirjassaan tarjoamaan sosiaalisen tilan teorian, jossa tilan materiaallinen ja mentaalinen puoli ovat yhdessä. Hän näki tämän tilan havainnoimisen olevan mahdollista ”spatiaalisen kolmikon” avulla, joka muodostuu tilan kolmen

elementin, tilallisten käytäntöjen (*spatial practice*), tilan representaation (*representations of space*) ja representaation tiloista (*spaces of representation*), kautta. Nämä tilan kolme eri puolta ovat dialektisessa suhteessa, eli ne tarvitsevat toisiaan ollakseen olemassa.

Taulukko 1. Spatiaalinen kolmio. Mukailtu (Elden, 2007).

Spatial practice	<i>L'escape perçu</i>	Koettu (perceived)	Materiaalinen
Representations of space	<i>l'espace conçu</i>	Suunniteltu (conceived)	Mentaalinen
Spaces of representation	<i>l'espace vécu</i>	Eletty (lived)	Sosiaalinen

Lefebvre argumentoi, että tilaa on mahdollista ajatella fyysisessä, materiaalisessa muodossa, kuten arkkitehtuurina, kaupunkina tai luontona. Tämä on tila, jonka havainnoimme ja *koemme* ympäristössä, mille Lefebvre antoi nimityksen *tilallinen käytäntö*. Tähän tilaan kuuluvat olennaisesti myös ne prosessit, joiden kautta materiaalinen todellisuus on muodostettu (Buser 2012: 24). Tämän lisäksi Lefebvren mukaan on olemassa *tilan representaatio*, tarkoittaen mentaalista rakennelmaa tilasta, joka usein myös hallitsee käsitystämme siitä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi karttoja eli tilan ajattelemista geometrisenä ja kuviteltuna. Merrifieldin (2000: 174) mukaan tilan mentaalinen puolen voidaan ajatella olevan asiantuntijoiden tila, sillä tähän puoleen liittyy olennaisesti tilan *suunnittelu* ja suunnitteluun liittyvä asiantuntijuus. Tämä puoli tilasta luo skeemat, jotka näin myös ennalta määrittävät toimintaa tilassa. Lopuksi spatiaalisen kolmioon kuuluu myös kohtaamisten ja *eletyn* tila, jolle Lefebvre antaa nimen *representaation tilat*. Tämä sisällyttää jokapäiväisen elämän, vuorovaikutuksen ja symboliikan. Lefebvre näkee, että tämä edustuksellinen tila päällystää maailman fyysistä tilaa, täyttäen sen merkityksillä (Elden 2009: 265). Simonsen (2005: 7) mukaan tämä on myös tila, joka edustaa alakulttuuria ja kamppailua, näin mahdollistaen vaihtoehtoisten tilallisten käsitysten syntymisen.

Elden (2009: 270) tarkentaa, että vaikka näiden kolmen tilan eri puolien välinen suhde on hyvin kompleksinen, yhdessä ne kuitenkin ottavat osaa tilan tuottamiseen. Nämä kolme

tilan puolta voidaan ymmärtää tuottavan yhden todellisuuden, joka on jatkuvassa muutoksessa. Tila ei ole koskaan staattinen ja valmis, sen sijaan nämä puolet vaikuttavat toisiinsa ja se, mikä puoli määrittää tilaa milläkin hetkellä eniten, voi vaihdella. Lefebvren (1991: 40) jokainen yhteiskunta tuottaa tilan, joka muistuttaa tuottajaansa, joten tilan rakentumisessa on kyse myös vallasta.

Buser (2012) on tutkinut Lefebvren tilan teorian avulla, kuinka metropolialueita tuotetaan. Hän tutki haastatteluiden ja lehtileikkeiden perusteella, millaisia käsityksiä New Yorkin Capital Districtistä on. Spatiaalisen kolmikon avulla hän havaitsi, kuinka suunniteltu ja koettu tila korostuvat metropolialueilla, mahdollisesti jättäen eletyn tilan vähemmälle huomiolle. Buser (2012) näkee että hänen tutkimallaan metropolialueella asiantuntijoiden, päättäjien ja poliitikoiden artikuloima visio kaupunkitilasta, abstraktio, tulee osaksi materiaalista todellisuutta. Tämä luotu materiaallinen todellisuus heijastetaan elettyyn tilaan, yrittäen määrittää sitä. Yksi syy tälle on Buserin mukaan metropolialueiden suunnittelussa vallitseva tietynlainen hegemoninen ajattelu, jossa korostetaan talouskasvua jättäen hyvin vähän tilaa kritiikille tai uusille ideoille aluesuunnittelussa. Tämä hegemoninen ajattelu on niin vahva, ettei sitä välttämättä edes huomata kritisoida tai vastustaa (Buser 2012: 295). Tässä piilee Buserin (2012) mukaan myös Lefebvren teorian rikkaus, sillä sen konseptien avulla on mahdollista tunnistaa aluesuunnittelun dynamiikkaa.

Lefebvren käsitys tilasta muistuttaa hyvin paljon myös maantieteen perinteistä käsitystä paikasta. Tällä voi olla tekemistä sen kanssa, että Lefebvren käyttämä ranskankielinen alkuperäinen termi *d'espace* sisältää syvemmän merkityksen kuin englannin kielen *space*, josta suomen käännös tila tulee. Ylipäättänsä tilan ja paikan suhteesta on maantieteessä erilaisia käsityksiä. Elden (2019: 263) kirjoittaa, kuinka tila on esimerkiksi voitu ymmärtää pääasiassa geometrisenä asiana, kun taas paikka on kokemuksellinen ja eletty. Paikka voidaan ymmärtää myös paikallisena, kun taas tila on laaja ja persoonattomampi. Nykyään ihmismaantieteessä tila voidaan ymmärtää niin geometrisesti tai tavalla, joka muistuttaa perinteistä paikan määritelmää. Osa pyrkii myös tasapainottelemaan kahden edellä mainitun välillä.

Tapa, miten tila ymmärretään, on merkityksellistä. Cupers (2005) valottaa julkisen tilan merkitystä nykypäivän kaupungissa. Hän tunnistaa julkisen tilan käsitteen ideologiseksi performanssiksi. Julkinen tila ymmärretään passiivisena ja abstraktina tilana, jossa asiat tapahtuvat ihmisten toimesta. Tällainen käsitys tilasta ei kuitenkaan sovellu nykypäivän kaupunkiympäristön tarkkailuun. Cupers (2005: 731) argumentoi, että passiivisesta ja abstraktista tilan käsityksestä jää huomioimatta se, että todellisuudessa tilalla on aktiivinen muisti. Yksinkertaistettuna tätä voi ajatella sen kautta, että ihmisten toiminta urbaanissa tilassa jättää sinne jäljen. Yhtenä esimerkkinä Cupers nostaa esille graffitit. Seinillä näkyvät graffitit voidaan ajatella olevan ihmisen toiminnan jälkiä ja keinoja kommunikoida vaihtoehtoisista tiloista, jotka sijaitsevat niin sanotun julkisen tilan rinnalla. Tällaiset limittäiset tilat kyseenalaistavat oletuksen stabiilista julkisesta tilasta, sen sijaan tila on aktiivinen todistaja ihmisten toiminnalle.

Myös Cupers (2005) nojaa tilan luonnehdinnassaan Lefebvren tilan teoriaan, jonka mukaan tila rakentuu jatkuvasti. Cupersille (2005: 734) tämä tarkoittaa ”kaupungin spatiaalisuuden olevan perustavanlaatuisesti sotkuinen ja hybridimuotoinen”. Näin ollen kaupunkitila voidaan ottaa huomioon palimpsestisesti. Marvell ja Simm (2016: 125) näkevät urbaanien tilojen olevan palimpsestisiä, sillä niistä on havaittavissa päällekkäisiä kerroksia maantiedettä, historiaa, kulttuuria ja politiikkaa. Näitä kerroksia voidaan purkaa ja tulkita, jotta saadaan parempi käsitys tunteesta, jonka paikka tuottaa. Tämä luo jokaiselle alueelle, tai jopa yksittäiselle kadunpätkälle, sille erityisen kokoelman materiaalisia, kulttuurisia ja sosioekonomisia piirteitä. Voidaan ajatella, että urbaaneihin tiloihin on kirjattu kerroksittain tietoa, perustuen edellä mainittuihin tekijöihin.

Cupers (2005) edelleen hahmottelee kaupungin lukemista palimpsesti-käsitteen kautta, nostaen esille kaupungissa olevat historialliset kerrokset. Mikään näistä historiallisista kerroksista ei yksistään ole koko kaupungin representaatio. Cupers (2005: 734) ei kuitenkaan allekirjoita täysin relationaalista käsitystä, jossa nämä historialliset kerrokset eivät olisi minkäänlaisessa hierarkkisessa suhteessa. Sen sijaan hän näkee, että ajan saatossa jotkin asiat voivat vaikuttaa kaupunkitilaan pidempään kuin toiset, jotka haihtuvat pois ajan kuluessa. Tämä modernien kaupunkitilojen spatiaalisuuksien

moninaisuudesta voidaan Cupersin mukaan lukea kaupunkitiloihin sisältyvät vastakkaisuudet ja valtasuhteet.

3.1. Oikeudesta kaupunkiin

Kaupunkitilassa voidaan tulkita tapahtuvan paljon vastakkaisten voimien välistä kamppailua, mikä voi olla yksi syy siihen, miksi vastarintaliikkeet ja niiden toiminta keskittyy usein urbaaneihin tiloihin. Tämä ei ole uusi kehitys, sillä esimerkiksi situationistit ovat toiminnallaan pyrkineet ravistelemaan käsityksiä ja oikeutta kaupunkiin jo 1960-luvulla. Situationistit olivat 1960-luvulla aloittanut taidekollektiivi, jotka nojasivat psykomaantieteeseen, joka yksinkertaistettuna tarkoittaa ympäristön ja tilan vaikutusten ihmisen tunteisiin ja käyttäytymiseen tutkimista. Tätä ei kuitenkaan jätetty vain havainnoinnin tasolle, vaan situationistit toivoivat toiminnallaan myös pystyvänsä vaikuttamaan kaupunkiympäristöön ja näin ollen ”vapauttamaan” kaupunkia kapitalismin kahleista (Pinder 2009: 144).

Tilaan vaikuttaminen on hyvin olennainen osa ihmisille, jotka haluavat saada jonkin muutoksen aikaan. Kuten Merrifield (2000: 153) asian ilmaisee ”elämää muuttaakseen on muutettava tilaa; tilaa muuttaakseen on muutettava elämää”. Lefebvre käsite ”oikeudesta kaupunkiin” on niin ikään ollut merkittävässä roolissa kriittisille maantieteilijöille tänäkin päivänä, kun on pohdittu kaupungin merkitystä ja sitä, kenellä on ”oikeus” kaupunkitilan tuottamiseen. Kuten Buserin (2012) New Yorkin Capital Districtiin keskittyvässä esimerkistä on havaittavissa, tähän kysymykseen ei ole suoraa vastausta. Oikeutta kaupunkiin on tutkittu erinäisissä asiayhteyksissä, jolloin se on voinut tarkoittaa esimerkiksi oikeutta asumiseen, oikeutta ajatella julkinen tila uudelleen, oikeutta liikennejärjestelmään tai oikeutta luonnon resursseihin. Tämä vapaus on nostanut esille myös kritiikkiä, ja peräänkuulutusta määritelmällisestä tarkennuksesta (Vasudevan 2015).

Vasudevan (2015: 317) näkee kaupungin pysyvänä paikkana poliittiselle vastustukselle, ja on tutkinut tilan haltuunoton ja ”oikeudesta kaupunkiin” ajattelun välistä suhdetta. Hän käyttää tutkimuksessaan tapauksena Occupy Wall Street -liikettä (*OWS*), johon liittyy olennaisesti julkisen tilan haltuunotto. Vasudevan keskittyy Lontoon pyhän Paavalin

katedraalin eteen perustettuun protestileiriin. Vuonna 2012 OWS oli yksi lukuisista talouskuria vastustavista liikkeistä finanssikriisin jälkeisenä aikana. Kansainvälisenä protestiliikkeenä se keskittyi taloudelliseen ja sosiaaliseen epätasa-arvoon, yritysten valtaan ja hyvinvointivaltion purkamiseen ja epäedulliseen asumiseen. Inspiraatiota saatiin erityisesti arabikevään protesteista, jotka toimivat sytykkeinä myös Espanjan Indiganos-liikkeelle ja muille talouskurin vastaisille liikehdinnöille ympäri Euroopan. Tahirin aukiolta New Yorkiin, Istanbuliin ja Madridiin syntyi impulssi vallata tilaa keinona sosiaaliselle muodonmuutokselle, mikä on määrittelevä piirre uudelle ja vaihtoehtoiselle urbanismille (Vasudevan 2015: 317). Vasudevan (2015) kuitenkin tarkentaa, ettei tämä tarkoita, että tilanvaltausten syyt olisivat yleistettävissä. Niiden lähtökohdat voivat olla hyvinkin erilaisia, vaikka niiden voidaan kuitenkin ajatella edustavan yhteistä kansainvälistä erimielisyyksien maantiedettä.

Tilalla voidaan siis ajatella olevan tärkeä rooli vastakulttuurissa ja autonomian kehkeytymisessä. Nykypäivänä tilan merkitystä protestiliikehdinnässä on tutkinut esimerkiksi Heinonen (2019), joka on kääntänyt katseen arkkitehtuuriin ja sen rooliin protestiliikehdinnässä. Tutkimuksellaan protestileireistä Suomessa, Kreikassa ja Ranskassa hän on havainnut arkkitehtuurilla olevan merkittävä rooli autonomian luomisessa ja osoittamisessa. Arkkitehtuuri tässä tapauksessa ei tarkoita massiivisia rakennushankkeita, vaan esimerkiksi pienimuotoisempia asumuksia, vallattuja taloja tai tee-se-itse-projekteja. Arkkitehtuuri mahdollistaa protestileirillä asumisen ja asettaa leirille jonkinlaiset rajat. Edellä mainitut asiat ovat olennaisia autonomian vahvistamisessa. Vaihtoehtoinen arkkitehtuuri voidaan myös ymmärtää osaksi esikuvittelua. Vaihtelevat ja poikkeavat luodut ympäristöt antavat vihiä joustavasta ja määrittelemättömästä suuntautumisesta suhteessa rakennettuun ympäristöön, joka poikkeaa vallassa olevista käsityksestä. Kaikille saatavilla oleva rakennusmateriaali mahdollistaa jokaisen osallisuuden rakennetun ympäristön luomiseen (Heinonen 2019: 663).

Dadusc (2019) on pohtinut vallattujen talojen ja valtion välistä ristiriitaa Amsterdamissa. Pitkään vallatut talot ovat olleet ikään kuin hyväksytty asia katukuvassa. Dadusc paikantaa muutoksen tässä asenteessa 1980-luvulle, kun uusliberaali politiikan käytäntö

alkoi. Tänä aikakautena autonomisia tiloja on haluttu jälleen ottaa yksityiseen käyttöön. Dadusc näkee, että nämä urbaanit tilat ja oikeus niiden määrittämiseen ovat tärkeitä hallinnan keinoja. Dadusc nojaa teoriassaan Foucaultin (2007) pohdintaan urbaanien tilojen roolista ihmisten käyttäytymisen ohjaamisessa tiettyyn suuntaan. Talojen valtaus kulkee vastavirtaan suhteessa moniin arkisiin tai normaaleina pidettyihin asioihin. Sen lisäksi, että valtaukset vastustavat rakennusten yksityisomistusta, problematisoidaan niiden kautta myös vuokranmaksu, palkkatyö ja tilojen sulkeminen (Dadusc 2019: 172). Nykypäivänä talonvaltaus on edelleen radikaalia vastarintaa näitä yhteiskunnan seikkoja kohtaan. Ottamalla haltuun esimerkiksi käyttämättömiä yksityisiä tiloja pyritään suoran toiminnan ratkaisuihin asumisen tarpeisiin ja luodaan autonomia saarekkeita poliittiselle vastarinnalle ja esikuvittelulle. Viitattaessa autonomiaan Dadusc tarkoittaa toimintaa, joka ei ole valtion ulkopuolella tai siitä erillään. Talonvaltaus ja siihen liittyvä toiminta eivät ole asioita, jotka olisivat pääomasta irrallisia tai täyttävät jonkin tyhjiön pääoman ja valtion välissä. Sen sijaan vallatut talot luovat tiloja, jotka aktiivisesti vastustavat urbaanien tilojen sulkemista eli yksityistämistä harvojen haltuun (Dadusc 2019: 172).

Barron (2017) on tutkinut tilan sosiaalista rakentumista yhteisöpuutarhojen tai palstojen kautta. Palstat luovat mielenkiintoisen tilan radikaalin ja uusliberalismin välille, sillä ne eivät täysin asetu kumpaan muottiin. Barron (2017: 1144) näkee kuitenkin, kuinka yhteisöpuutarhat voivat olla yksi tapa kaupunkien asukkaille ottaa haltuun asuttamaansa tilaa pois modernin kapitalismin alueelta (ks. myös McClinton 2014). Olennaista toiminnassa on nimenomaan yhteisön tietoinen tilan tuottaminen, jonka myötä heille Lefebvren (1991) mukaan syntyy myös käsitys oikeuksistaan tilaan. Yhteisöllisten tilojen voidaan näin ollen ajatella olevan autonomisesti ja sosiaalisesti tuotettuja. Niitä kuvaavat esimerkiksi korkea osallistuminen, itseilmaisu ja ikään kuin tilan ”psykologinen omistaminen”. Barron (2017: 1144) painottaa autonomian roolia tällaisten tilojen syntymisessä. Autonomian taso määrittää sen, kuinka yhteisöllinen tila voi olla. Yhteisöpuutarhoissa on omat erityiset piirteet sille, mikä toteuttaa autonomian kehitystä, mutta olennaista niissä on myös arkipäiväiset osallistavat puolet: kuinka suuri oikeus yhteisön jäsenillä on suunnitella, käyttää, ylläpitää ja hyötyä tilasta? Tilalla, kuinka se ja

oma rooli siinä ymmärretään, on mahdollisuus luoda jotain uutta vallitsevan järjestelmän sisällä.

Yhteisöpuutarhojenkin kohdalla on havaittavissa autonomian spektri, joka vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuinka esikuvittelevasta pyrkimyksestä on kyse. Yhteisöpuutarhat voivat olla esimerkiksi toteutettu yhteistyössä kaupungin tai jonkin muun vastaavan tahon kanssa, joka vesittää autonomisen pyrkimyksen vastarintaisen puolen. Teon (2016) jaottelu autonomian haasteesta jatkuvuuden ja progressiivisuuden välillä voi valottaa tätä autonomian puolta. Teon (2016: 1420) argumentoi, että autonomisten pyrkimysten tulee olla kestäviä, jotta ne pystyvät saavuttamaan päämääränsä. Tämän lisäksi on tärkeää käydä poliittista dialogia vallitsevien valtasuhteiden sisällä, jotta sille voidaan tarjota vaihtoehtoja. Autonomiset muodostelmat saavat merkityksensä niiden poliittisista pyrkimyksistä. Tämä käsitys poikkeaa tässä suhteessa aikaisemmin esitellystä arkipäiväisestä autonomiasta, jossa pyrkimys autonomiaan pystyi toteutumaan hyvin arkipäiväisissä teoissa. Kestävyyden ja progressiivisuuden välillä on kuitenkin ristiriita, jolle Teon on antanut nimityksen ”kestävyysansa” (*durability trap*). Autonomiset tilat ovat valtion sisäisiä häiriötekijöitä kapitalistisille pyrkimyksille, joten valtiolla on kannustin sisällyttää nämä autonomiset toimet osaksi omaa toimintaansa. Tästä Teon antaa esimerkiksi erilaiset ”luovan kaupungin” projektit, joissa esimerkiksi erilaiset vastakulttuuriin kuuluvat taideprojektit on sisällytetty osaksi kaupungin brändiä ja markkinointia. Tämä voi tapahtua myös tarjoamalla rahoitusta lähitulevaisuuden projekteja varten. Siirtämällä huomio lyhyen tähtäimen tavoitteisiin vaikutetaan myös mahdollisuuteen ja kykyihin tehdä laajempaa järjestelmän sisäistä muutosta. Valtio ikään kuin pyrkii ottamaan haltuun väliaikaisia tai pysyviä autonomisia tiloja. Tässä näkyy myös se, kuinka autonomia on kädenvääntöä tilan hallinnan suhteen.

3.2. Katutaide ja graffitit vastarinnan ja viestinnän keinoina

Katutaide on yksi hyvin näkyvä protestoinnin ja kaupunkitilan haltuun ottamisen keino. Tilan voidaan ajatella rakentuvan mukailleen sen hetkisiä yhteiskunnallisia olosuhteita. Ihmisten käsitykset ja suhteet ympäristöön vaihtelevat, eivätkä ne ole pysyvästi lukittautuneita tiettyyn hetkeen. Tilaa tuotetaan esimerkiksi ihmissuhteiden ja erilaisten toimintatapojen kautta (Kitchin 2009: 270). Näin ollen tila voidaan myös kokea hyvin eri

tavoilla. Tämä on nähtävissä myös Exarchian kohdalla. Joillekin alue edustaa vallankumousta, toisille viihtyisää kulttuuriympäristöä tai aluetta, joka pyristelee valtavirtaa vastaan. Tämän voidaan ajatella heijastavan myös siihen miten, mihin ja millaista katutaide esiintyy kaupungissa ja kuinka siihen suhtaudutaan.

Katutaiteella on monia merkityksiä. Se voi olla esteettinen valinta esimerkiksi ravintolan tiloissa tai jättimäisiä muraaleja kerrostalojen seinissä kuvaamassa jotain alueellista erityispiirrettä (Landry 2019: 687). Tällöin katutaiteen voi ajatella olevan valjastettua eli jollain tavoin sovittua ja odotettua. Katutaiteen motiivit voivat kuitenkin olla moninaiset ja se voi toimia esimerkiksi tilanvaltauskeinona kaupunkiympäristössä. Katutaiteella voi olla moniulotteinen territoriaalinen puoli, jota esimerkiksi Brighenti (2010) on tutkinut Pohjois-Italian katutaiteen tekijöiden joukossa. Hän havaitsi, että territoriaalisuus ilmenee esimerkiksi ”kirjoittajien” keskuudessa niin, että toisten kirjoitusten päälle on epäkunnioittavaa kirjoittaa. Graffiteilla myös haastetaan julkista tilaa, tekemällä graffiteja sinne minne niitä ei saisi tehdä. Katutaiteella on ikään kuin territorioita purkava vaikutus suhteessa julkiseen hallintoon, ja voi tätä kautta toimia luovana vastarinnan muotona.

Graffitit ja katutaide eivät suinkaan ole vain lähihistorian ilmiö, ne juontavat juurensa antiikin aikaan, jolloin ne ovat toimineen esimerkiksi poliittisina työkaluina. Rowe ja Hutton (2012: 66) näkevät kuitenkin nykyisenkaltaisen katutaiteen syntyneen 1960-luvun New Yorkissa hip hopin ja nuorison innoittamana. Katutaide on yleensä sijoittunut hegemonisten kulttuurien, arvojen ja normien ulkopuolelle, jonka vuoksi julkisessa keskustelussa katutaide leimataan usein vandalismiksi ja yhteisen tilan töhrimiseksi. Katutaide herättää monia mielipiteitä, mutta hallitsemattomana siihen suhtaudutaan yleensä negatiivisesti. Graffiteja täynnä oleva kaupunginosa nähdään epäsiistinä, pelottavana ja epäilyttävänä – sen seinät eivät ole yleisen järjestyksen ja siisteyskäsitteiden piirissä, mikä herättää epäluottamusta. Kaupungit voivat esimerkiksi nostaa graffitien kitkemisen asialistalleen, kuten Helsingissä vuonna 1998 aloitetun ”Stop töhryille” -kampanjan keinoin.

Vaihtelevasta maineesta huolimatta katutaiteen voidaan kuitenkin ajatella olevan viestintää, ja siitä on tunnistettu myös sen arvokas informatiivinen puoli. Esimerkiksi

Luna (1987: 2) korostaa graffitien mittavaa sosiaalista, psykologista ja kulttuurista informaatiota. Hän on tutkinut Los Angelesissa, Seattlessa ja San Franciscossa elävien nuorten kokemuksia kodittomuudesta, yksinäisyydestä ja pettymyksestä yhteiskuntaa kohtaan juuri kaupunkitaiteen kautta. Haastattelutilanteissa samat nuoret ovat voineet olla vaitonaisia asioista, joita he katutaiteen avulla voivat ilmaista. Katutaide on siis tärkeä viestinnän ja näkyväksi tulemisen keino ryhmille, jotka ovat yhteiskunnassa marginalisoituja.

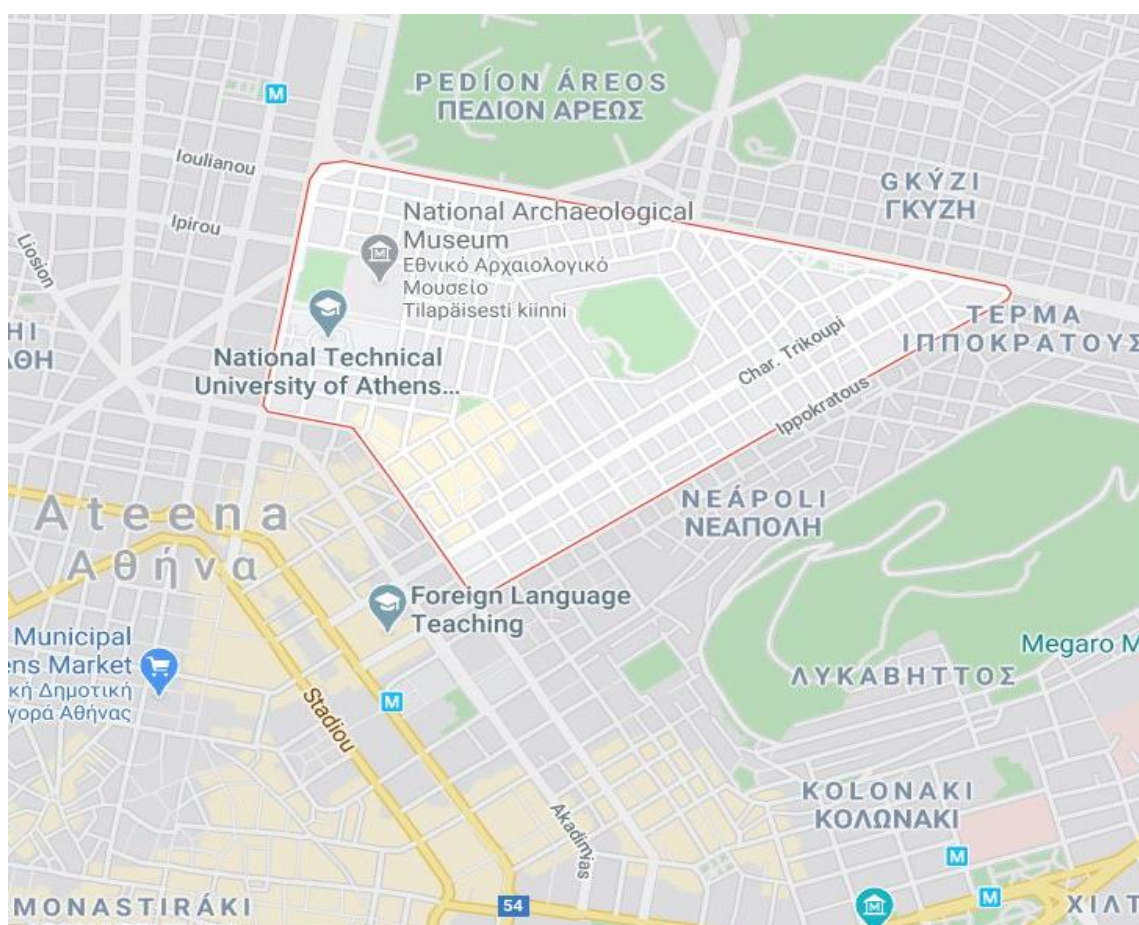
4. Ateenan Exarchia

Ennen vuotta 2008 Kreikan taloudellinen tilanne näytti kehittyvän hyvään suuntaan. BKT kasvoi keskimäärin neljä prosenttia vuodessa ja Kreikka oli noussut HDI-mittauksissa sijalle 26. Stathis N. Kalyvasin (2015) mukaan pinnan alla kuitenkin kyti. Kansalaisten, erityisesti nuorten, luottamus valtion instituutioihin oli heikko. Nuorisotyöttömyys ei ollut vielä noussut hätkähdyttävän korkealle, mutta ei myöskään laskenut. Yhteiskunnalliset tarkkailijat olivat huolissaan leviävästä kyynisyydestä, kasvavasta korruptiosta ja ilmoilla olevista merkeistä taloudellisesta hataruudesta. Kalyvas (2015: 154) kuvaa Kreikan tuolloista tilannetta paradoksaaliseksi. Eri mittareilla Kreikka menestyi hyvin, vaikka osa rakenteista muistutti enemmänkin kehittyvän maan talouksia. Vuonna 2008 alkanut finanssikriisi nosti nämä mittareiden alle jääneet puolet Kreikasta kuitenkin esille.

Kreikan taloudenpidon haasteiden syyt ovat moninaisia, vaihdellen kansallisesta ulko- ja talouspolitiikasta Euroopan unionin omiin rakenteellisiin ongelmiin. Joka tapauksessa 2010-luvun finanssikriisillä oli suuri vaikutus Kreikkaan. Kreikka vastaanotti suurimman tukipaketin ja laajimman rakenneuudistussuunnitelman IMF:ltä, mitä järjestön historiassa on koskaan nähty (Kalyvas 2015: 3). Talouskriisi iski Kreikkaan ensimmäisten joukossa, ja todennäköisesti myös kovimmin. Tiukat säästötoimenpiteet johtivat niin suuriin protesteihin kuin puoluepoliittiseen myllerrykseen. Kriisin tapahtumien aikana hallitusta johti Uusi demokratia (Néa Demokratía), jota voisi kuvata keskustaoikeistolaiseksi puolueeksi. Kriisin jälkeisenä aikana poliittisen vallan havittelu on entistä

konkreettisemmin ollut keskustaoikeiston ja vasemmiston välillä, keskittyen erityisesti kolmen puolueen välille: vallasta ovat kamppailleet sosiaalidemokraattinen Pasok, keskustaoikeistolainen Uusi demokratia ja radikaalivasemmistolaiseksi luonnehdittu Syriza.

Kreikkaan kohdistunut myllerrys on heijastunut Exarchian kaupunginosaan Ateenan keskustan liepeillä. Exarchia on kolmion muotoinen noin 0,9 neliökilometrin kokoinen alue, kattaen vain 0,21 % kaupunkialueesta (Kuva 2). Exarchian asukkaat koostavat noin 20 149 asukasta Ateenan viidestä miljoonasta. Koko alueen ikärakenne on hyvin nuori: viimeisimmän väestötiedustelun mukaan 45,3 prosenttia alueen asukkaista oli 15–44 ikävuoden välillä. Vain 21.6 % on yli 60-vuotiaita (Cappuccini 2017: 13). Kreikassa on kattava metrolinjasto, mutta tämä ei ulotu vielä Exarchiaan vaan lähin pysäkki löytyy Omonialta, noin kilometrin kävelymatkan päässä Exarchian aukiolta. Exarchiasta löytyy myös yksi Kreikan suosituimmista turistikohteista, Kreikan kansallinen arkeologinen museo.

Kuva 2. Ateenan Exarchia (Google Maps 2020).

Exarchiasta asema kaupunkikamppailun keskiönä ei pohjautu vain 2008 talouskriisiin. Sillä on ollut merkittävä rooli esimerkiksi opiskelijamielenosoituksissa 1967–1974 hallinnutta sotilashallintoa vastaan. Tämä kiteytyi vuoden 1973 kansannousuun, joka sai alkunsa Exarchiassa sijaitsevasta polyteknisestä yliopistosta. Historiallisten tapahtumien muisto elää vahvana Exarchiassa, sillä niihin liittyy edelleen esimerkiksi vuosittaiset muistoprotestit. Lisäksi polyteknisen yliopiston tapahtumien seurauksena Kreikassa on voimassa ollut laki, joka estää armeijaa tai poliisia astumasta yliopistojen kampusalueille. Sotilasjuntan kaatumisen jälkeen Kreikassa on tapahtunut poikkeuksellisen paljon mellakoita verrattuna muihin EU-maihin. Kansallinen ja kansainvälinen media usein esittää Exarchian näiden mellakoiden pääasiallisena keskipisteenä, ja on leimannut sen hyvin levottomaksi alueeksi (Vradis 2012: 88).

Exarchiaan liittyvät käsitykset ovat vaihtelevia, mutta on huomioitavaa, että vaikka alue on tunnettu esimerkiksi anarkistisena kaupunginosana, on tämä vain yksi sen monista

luonnehdinnoista. Tämän lisäksi Exarchia on myös pidetty ravintola- ja yöelämäalue, minkä lisäksi sieltä löytyy myös muuta kaupallista toimintaa. Lauantaisin alueella on myös yksi Ateenan monista suurista hedelmä- ja vihannestoreista, joihin Exarchian ja muiden lähialueiden ihmiset tulevat tekemään viikoittaisia ostoksia. Suurimman osan Exarchiaa voi ajatella toimivan kuten muidenkin kaupunginosien.

Exarchiasta tekee kuitenkin poikkeuksellisen vallattujen talojen, vapaaehtoistoiminnan ja autonomisten, tässä tapauksessa ilman valtion tukea järjestetyn sosiaalisen toiminnan määrää. Vallattujen talojen rooli on ollut tärkeä esimerkiksi vuonna 2015, kun Eurooppaan saapui paljon pakolaisia muun muassa Kreikan kautta. Yksistään yhdessä vallatussa talossa Exarchiassa on sen jälkeen voitu majoittaa yli 9000 pakolaista. Elokuussa 2019 Exarchiassa oli olemassa ainakin 23 vastaavaa taloa (King & Manoussaki-Adamopoulou 2019). Exarchiassa toimii myös ADYE, mikä on itse organisoitu terveydenhuollon järjestelmä. ADYE tarjoaa ilmaisia terveyspalveluja ja psykologista tukea riippumatta palvelua hyödyntävän ihmisen lähtökohdista. Toiminta on järjestetty yhdessä paikallisten asukkaiden ja järjestöjen kanssa, ja toiminta tapahtuu K*VOX nimisessä vallatussa talossa (self organised...2019).

Antonis Vradis (2012: 89) on tutkinut julkisia diskursseja liittyen Exarchiaan. Hän havaitsi, että merkittävä käännekohta Exarchian maineessa tapahtui vuonna 1981 samaan aikaan, kun Kreikan poliittinen keskustelu homogenisoitui. Hän nosti esille Exarchiasta käytetyt kolme eri diskurssia liittyen väkivaltaan, alueelliseen haltuunottoon ja eriytymiseen muusta urbaanista ympäristöstä, sekä diskurssin liittyen kunnossapitoon ja siisteyteen. Vradis (2012) havaitsi, että esimerkiksi väkivallan pelkoon ja epäsiisteyteen liittyvät diskurssit synnyttävät diskursseja liittyen poliisi- ja puhtaanapitotoiminnan lisääntymiseen, ja näin vaikuttaen siihen millainen paikka Exarchia on. Vradisin (2012: 91) olennainen havainto on myös, että Exarchia itsessään on eräänlainen diskurssi. Tarkastelemalla Exarchiaa kaikkine sen ristiriitaisuuksineen ja kamppailuineen voidaan alueen lukea ilmentävän muutoksia, joita tapahtuu laajemmin kansallisella tasolla. Hän viittaa esimerkiksi vuoden 1981 yhtäkkiseen muutoksen Exarchiasta käytävässä keskustelussa: kuinka entinen viehättävä kaupunginosa yhtäkkiä vaihtui ”normittomaksi ghetoksi”.

Vradis (2012: 92) liittää tämän muutoksen osaksi laajempaa maantieteellistä ja kaupunkitutkimuksen keskustelua perustuen Robert Bauregardin vuoden 1993 kirjaan *Urban decline*. Kirjassaan Bauregard (1993) näkee kaupunkitilaan liittyvän keskustelun metaforana ilmiöille, joista ei voi enää puhua suoraan. Esimerkiksi Yhdysvalloissa valkoisen väestön muutosta keskuksesta lähiöihin (*white flight*) voidaan puhua neutraalimmin väestön vaihteluna. Vradis näkee samanlaisen ilmiön liittyvän Exarchiaan, kaupunginosan toimiessa savuverhona ja takaovena keskustelulle Kreikassa tapahtuvasta poliittisesta myllerryksestä. Kreikka ei esimerkiksi ole niin poliittisesti homogeeninen kuin halutaan esittää, vaan poliittiset jaot ovat edelleen vahvasti olemassa, ja keskustelu Exarchiasta on keino puhua niistä. Tämän vuoksi Vradis näkee Exarchian ”lukemisen” tärkeänä, sillä se valottaa Kreikan nykyisen politiikan lähihistoriaa. Tämän perusteella voidaan olettaa esimerkiksi demokratian ja säästötoimenpiteiden välisen painin heijastuneen Exarchian kaupunginosassa seiniin graffiteina ja muraaleina, vallattuina taloina ja kadulla partioivina rynnäköpoliiseina.

Kaupunki elää ja muuttuu heijastellen sen hetkistä sosiaalista ja poliittista tilannetta. Exarchian tilallisesta hallinnasta on käyty kiistelyä ainakin 1980-luvulta lähtien. Pasokin ja Syrizan ollessa valtaa pitävinä puolueina alue on saanut olla jossakin määrin valtion hallinnan ”ulkopuolella”, vaikkakin tätäkin näkökulmaa on anarkistien toimesta kritisoitu. Joidenkin mielestä hallitukset ovat aina pyrkineet ottamaan Exarchiaa haltuun poliisien avustuksella, riippumatta poliittisesta taustasta (CrimethInc. 2019; Vradis 2015). Kyriakos Mitsotakisella on kuitenkin vahva käsitys siitä, että Kreikka on uudella polulla. Ateenassa kaikki kuuluu uuden hallituksen toimialueeseen, myös Exarchia. Kreikan julkisessa keskustelussa onkin nostettu esille, kuinka Exarchia tullaan sitomaan tiukemmin Ateenan muun hallinnon piiriin. Samanaikaisesti Ateenan poliisipäällikkö on aiheuttanut kohua lausunnoillaan koskien Exarchiassa asuvia pakolaisia ja anarkisteja. Exarchian ja uuden hallituksen välille ristiriitoja ovat aiheuttaneet esimerkiksi lisääntyneet yölliset poliisiratsiat vallattuihin taloihin, poliisiväkivalta, poliiseihin kohdistunut väkivalta, yritykset kunnossapitoon sekä koronakriisin varjolla kielletyt julkiset kokoontumiset ja mielenosoitukset (Crapabble 2020; Yeung 2020; Police open...2019). Nämä ristiriidat heijastuvat yleisesti Exarchian ympäristöön ja sen katutaiteeseen. Exarchian katutaidetta voi luonnehtia poliittiseksi, mutta tätä

luonnehdintaa on myös kritisoitu esimerkiksi kreikkalaisten graffitien tekijöiden toimesta. Poliittisen graffitin leima nähdään vähättelevänä ja kuvaavampaa olisi kutsua katutaidetta esimerkiksi ”militantiksi taiteeksi” (Cappucini 2019: 147).

5. Aineisto ja menetelmä

Tutkimusaineisto koostuu aikavälillä 10.9.-15.12.2019 Exarchiassa otetuista valokuvista. Gillian Rosen (2016: 308) mukaan valokuvaus on suosittu aineistonkeruumenetelmä esimerkiksi urbaanissa tilassa, sillä sen nähdään vangitsevan piirteitä kaupunkitilan aistiympäristöstä. Koska tutkimuskohteenani on kaupunkitilassa esiintyvä katutaide, nojaan tutkielmassani valokuvadokumentaatioon aineistonkeruumenetelmänä. Yksinkertaistettuna Rose (2015: 310) kuvaa tämän olevan metodi, jossa tutkija pyrkii keräämään aineistoa systemaattisesti analyysiaan varten. Lähtökohtainen oletus on myös, että kuvanottohetkellä kameran rajaama tila on ”tarkka kuvaus materiaalisesta todellisuudesta”. Todellisuudessa tämä ei ole mahdollista, vaan kuvaaja tekee omaa tulkintaansa jo kuvanoton hetkellä tutkimuskysymyksiensä nähden. Banks (2013: 6) näkee valokuvauksen itsessään jo tärkeänä analyttisena vaiheena, erityisesti antropologisessa tutkimuksessa. Usein yhteiskuntatieteissä päädytään kuitenkin myös tutkimaan yhteisön tuottamia ”löydettyjä” kuvia. Katutaiteen voidaan ajatella tipahtavan johonkin tämän kahden ääripään välille. Toisaalta kuvat ovat jonkun tai joidenkin tuottamia ja näin löydettyjä kuvia, mutta niiden esiintymisen julkisessa tilassa vaatii tutkijalta usein valokuvausta. Erityisesti tämän tutkielman tapauksessa, jossa huomio on katutaiteen ja tilan välisessä suhteessa, katutaiteen valokuvaus on jo itsessään ollut analyttistä.

Toteutin valokuvauksen jakamalla Exarchian alueen pieniin osiin, jotta valokuvausta voitaisiin suorittaa yksinkertaisesti eri päivinä. Kokonaisvaltaista valokuvausta suoritin kahdeksana päivänä, jolloin tarkoituksena on ollut tallentaa mahdollisimman kattavasti ja systemaattisesti Exarchian katutaidetta ja sen luomaa yleisilmettä. Valokuvaus oli kuitenkin aktiivista myös näiden valokuvuspäivien ulkopuolella, sillä vietin Exarchiassa aikaatai kuljin sen läpi monta kertaa viikossa. Tällöin kuvasin esimerkiksi sellaisia

merkkejä, jotka olivat vasta ilmestyneet tai ajan kuluessa muuttuneet jotenkin. Valokuvaus oli Exarchiassa aina olennaista ja kaiken kaikkiaan valokuvaamiseen oli aikaa noin kolme kuukautta välillä 16.9.19.-16.12.19.

Ylipäättänsä katutaiteen taltioimisessa valokuvauksen keinoin ja katutaiteen havainnoimisessa nousi esille olennaisesti oma ajanvietto Exarchiassa ja jatkuvasti kehittyvä tuntemus alueesta. Exarchia oli alue, jonka läpi täytyi kulkea, jos halusi päästä keskustaan ja se oli myös ajanviettopaikka itsessään. Näin ollen esimerkiksi katutaiteessa näkyvät muutokset havaitsi nopeasti. Koska asuin Exarchian vieressä, sen muuttuva ilmapiiri syksyllä vaikutti ajoittain myös omaan päivittäiseen toimintaan. Esimerkiksi joidenkin paikallisten toimesta minua kehoitettiin välttämään Exarchiaa tiettyjen muistopäivien tai tapahtumien kohdalla. Tietämys ja kokemus Exarchiasta lisääntyi jatkuvasti ja siihen vaikutti esimerkiksi paikallisten eri-ikäisten tuttavien omat käsitykset alueesta. Keskusteluissa muiden kanssa pystyi havaitsemaan kuinka Exarchia on alue, joka jakaa mielipiteitä. Siinä missä parikymppiset usein näkivät Exarchian viihtyisänä ja sopivan poliittisena, vanhemmat tuttavuudet saattoivat muistella Exarchian niin sanottua kulta-aikaa. Joillekin Exarchia saattoi olla alue, johon eivät olleet astuneet yli vuosikymmeneen. Lisääntyvä tieto ja kokemukset Exarchiasta vaikuttivat myös siihen, että mitä alueesta havainnoi, ja milloin ja miten valokuvausta oli sopiva toteuttaa.

Hyvin usein toistuvien graffitien kohdalla en kuvannut niitä kaikkia, sillä tutkielmani tapauksessa niiden määrällinen taltioiminen ei ollut olennaista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään usein deskriptiivisyyteen eli kuvamaan ja ymmärtämään jotain ilmiötä monipuolisesti (Eskola & Suoranta 1998), minkä vuoksi pyrin mahdollisimman laaja-alaiseen valokuvaukseen ja taltioimaan monipuolisesti. Kuvaamisessa oli mukana myös omia rajoitteitaan. Exarchia ei välttämättä ole stereotyyppisen turistimaiselle toiminnalle kaikista vastaanottavaisin ympäristö. Valokuvauksen kanssa täytyi siis olla kunnioittava ja varovainen. Tämän vuoksi en kuvannut kohteita, joilla oli erityistä arvoa muistomerkeinä. Muistomerkkien kohdalla valitsin myös jättää kuvaamatta lähimmäistä lähiympäristöä.

Valokuvia kertyi 325 kappaletta, joista analysoitaviksi valikoitui 12 kuvaa, jotka valottavat teoriaan nähden käsiteltävää ilmiötä. Analysoitavien kuvien lisäksi

analyysiosuudessa on esimerkkikuvia tukemassa analyysiä, joten kokonaisuudessaan tutkielmassa on kuvia 25. Kuvien valinnassa olemassa oleva teoria oli tärkeässä roolissa, sillä sen avulla pystyi tunnistamaan kuvat, jotka pystyivät tuomaan ilmiön analyysiin jotain uutta tietoa tai lisättävää. Esimerkiksi kuvien kohdalla, jotka pyörivät teemallisesti samojen asioiden ympärillä, valitsin aineistoon vain toisen kuvan. Eskola ja Suoranta (1998) korostavat, että aineiston rajausta laadullisessa tutkimuksessa on tehtävä aineiston teoreettista kattavuutta ajatellen. Näin ollen kuvien rajausta itsessään on ollut myös analyttistä.

Analyysissä hyödynnän myös Kathimerinin internetjulkaisun (eKathimer) englanninkielistä sivustoa. Kathimerinilla on yksi Kreikan laajimmista levikeistä, ja sillä on myös hyvin laaja englanninkielinen julkaisutoiminta. Toinen usein viitattu englanninkielinen uutissivusto on Greek Reporter, joka keskittyy uutisointiin Kreikasta ja kreikkalaisista ympäri maailman. Syksyn 2019 uutisiin viittaamalla olen pyrkinyt valottamaan sitä poliittista kontekstia, jossa katutaide on seinille ilmestynyt. Tämä on olennaista erityisesti tutkielmassa käytetyn metodin, semiotiikan, kannalta. Jotta Exarchian katutaiteen ja tilan merkkejä on mahdollista ymmärtää, on olennaista tietää millaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa ne ovat sinne tehty. Analyysissä valotan sitä katutaiteen ja Kreikan poliittisen tilanteen yhteyttä, mihin tulkiten katutaiteen viittaavan.

5.1. Semiotiikka

Yksinkertaistettuna semiotiikka tarkoittaa merkkien tutkimista. Semiotiikan, johon voi suhtautua niin teoriana kuin metodina, tarkoitus on paljastaa piilotettuja rakenteita, perimmäisiä kulttuurikoodeja ja tuoda esiin näitä dominoivia merkityksiä erilaisissa ”tekstuaalisissa materiaaleissa”. Tekstuaaliset materiaalit eivät tarkoita vain kirjoitettuja tekstejä, vaan tulkinnan kohteina voivat olla myös visuaaliset merkit kuten valokuvat, eleet, elokuvat ja maalaukset. Kaikki mitä voidaan ajatella merkiksi, voi olla semioottisen analyysin kohde. Chandlerin (2007: 2) semiotiikan perusoppikirjaa mukaillen, merkinä voidaan pitää mitä tahansa, minkä voimme ajatella merkitsevän jotain muuta kuin merkkiä itseään. Veivo (1999: 8) taas määrittelee semiotiikan tutkimuskohteena olevan *semiosis*, eli merkitysten tuottamisen ja välittämisen prosessi. Semiosis löytyy

esimerkiksi tilanteesta, jossa oppilas viittaa ja opettaja tulkitsee tämän tarkoittavan, että hänellä on jotain sanottavaa. Kiteytettynä ”semiosis on merkkien välistä toimintaa, prosessi, joka tapahtuu niin luonnossa kuin kulttuurissakin” (Veivo 1999: 9).

Semiotiikan kenttä sisältää mittavan teoriaperinteen, mikä tekee sen omaksumisesta ja rajaamisesta jokseenkin haastavaa. Käsitteistö on laaja, mutta kaikki lähtee liikkeelle merkistä ja sen määritelmästä. Veivon (1999: 23) mukaan merkin perustana on korvaavuusfunktio, mikä tarkoittaa, että jotain asiaa asetetaan edustamaan jokin toinen asia. Tätä korvaamista voidaan kutsua myös ilmaisemiseksi tai viittaamiseksi. Esimerkiksi ilme ilmaisee tunnetta tai tietty liikennemerkki suojatietä. Merkin ei tarvitse korvata jotain materiaalista asiaa, vaan sen viittaama asia voi esiintyä myös mielikuvituksessa. Tällainen on esimerkiksi elokuvan esittämä tarina. Semiotiikan traditiosta ja erityisesti merkin määrittelyn kannalta on nostettava esille kaksi henkilöä, jotka nähdään usein tieteenalan oppi-isinä: strukturalistisen koulukunnan edustaja Ferdinand de Saussure ja pragmaattisen koulukunnan C.S. Peirce. Saussurelaista perinnettä nimitetään yleensä semiologiaksi, kun taas Peircen oppeja semiotiikaksi. Tänä päivänä semiotiikka toimii kuitenkin laajasti käytettynä sateenvarjotermiinä, joka kattaa myös semiologian alleen (Chandler 2007: 3). Myös tässä pro gradu -tutkielmassa käytetään ilmaisua semiotiikka. Tutkielma nojaa strukturalistiseen semiotiikkaan, joten käyn seuraavassa kappaleessa läpi vain saussurelaisen merkkiteorian.

Saussure jakaa merkin kahteen osaan, merkitsijään (*signifiant*) ja merkittyyn (*signifié*). Merkitsijä ja merkitty tuovat yhteen ”käsitteen ja sen materiaalsen äänikuvan” (Seppänen 2005: 108). Chandlerin (2007: 14) mukaan merkitsijän ja merkityn ymmärretään usein tarkoittavan muotoa, jonka merkki ottaa, ja konseptia, johon se viittaa. Merkityn ei tarvitse olla materiaallinen asia, vaan se voi olla myös mentaalinen kuva tai käsitys jostain asiasta. Merkitsijä ja merkitty ovat saman kolikon kaksi eri puolta ja merkkiä ei ole ilman sen molempia puolia.

Strukturalistisen teorian keskiössä on Saussuren käsitys merkkien suhteellisesta ”identiteetistä”. Yksittäinen merkki ei itsessään ole ymmärrettävissä, vaan sen merkitys muodostuu suhteista muihin merkkeihin (Chandler: 2007 19). Vaikka merkki ’puu’ on

meille heti ymmärrettävissä, on tämä ymmärrys muodostunut erosta muihin sanoihin. Puu on puu, koska se ei ole esimerkiksi pensasaita tai kivi.

Saussure näki merkkeihin sisältyvän myös tietynlaista mielivaltaisuutta. Merkitsijän ja merkityn välillä ei ole ikuista pysyvää linkkiä. Sen sijaan merkeillä on useita merkityksiä, jopa saman kielen sisällä. Seppänen (2015: 108–109) tarkentaa kuitenkin, että tämä ei tarkoita sitä, että merkitsijän tai merkityn välinen suhde olisi ihmiselle vapaasti valittavissa. Päinvastoin tämän suhteen vakaus on inhimillisen kommunikaation edellytys. 'Kissa' ei voi tarkoittaa samaa kuin 'koira', vaikka yksittäinen henkilö niin haluaisi päättää. Merkitysjärjestelmä on näin ollen suhteelliseen vakaa, mutta tämä vakaus tarkoittaa myös sitä, että se sulkee muita mahdollisia merkityksiä ulos. Esimerkiksi arkipäiväinen käsitys merkistä 'politiikka' voi olla hyvin erilainen kuin politiikan tutkijan käsitys.

Tämä merkin mielivaltaisuuden perintö on johtanut siihen, että semiootikot näkevät merkitsijän ja merkityn välisen suhteen riippuvaisena siitä sosiaalisesta ja kulttuurisesta suhteesta, missä ne on opittu (Chandler 2007: 28). Saussuren semiologiaa mukailleen on huomattava, kuinka merkit edustavat, mutta myös rakentavat todellisuutta. Tätä voi pohtia käyttäen esimerkkinä kielen oppimista. Kielen oppimisen avulla siirretään voimassa olevia merkityksiä eteenpäin, joka muokkaa käsitystämme todellisuudesta. Tästä voi päätellä, että sen sijaan, että todellisuus ohjaisi kielenkäyttöämme, kieli ohjaakin todellisuutta.

Foote ja Azaryahun (2009) mukaan semiotiikka on maantieteessä jokseenkin vähäisesti käytetty menetelmä, tai ainakin sitä on lähestytty hyvin epäsuorasti. Maantieteessä on tutkittu esimerkiksi arkkitehtuuria ja sen luomia merkityksiä. Myös maisemaa tai kaupunkia itseään on voitu tutkia tekstinä. Kaupungissa kulkija lukee kaupunkia kuin tekstiä, ja purkaa esimerkiksi rakennetun ympäristön merkityksiä. Maisemaa analysoitaessa tulkitsija havaitsee ensin sen fyysiset piirteet ja objektit. Maiseman kulttuurinen merkitys selviää kun syvennyttään siihen millaisia kulttuurisia-arvoja ja sosiaalisia suhteita sekä valtasuhteita se konnotoi (Foote & Azaryahun 2009: 92).

Tilaa on pyritty hahmottamaan semiotiikan avulla maantieteessä myös niin kutsutun geosemiotikan (*geosemiotics*) kautta. Geosemiotikka on kielitieteilijöiden Ron Scollon ja Suzie Won Scollonin (2003: x) kehittänyt semiotiikan suuntaus, jossa sijainti on avainsana. Geosemiotikassa erilaiset maantieteet nähdään julkisina teksteinä, joita voidaan tulkita. Pelkästään kadulla kävellessä voi nähdä matkansa varrella useita erilaisia merkkejä, kylttejä, julisteita, mainoksia, graffiteja, liikennemerkkejä ja niin edelleen. Scollon & Scollon (2003) argumentoivat, että iso osa näiden merkkien merkityksestä syntyy siitä miten ja mihin ne on sijoitettu. Tämä voi koskea myös ihmisiä, joita kohtaamme kaduilla, millaisia he ovat, missä he liikkuvat ja miten he liikkuvat. Tämä kaikki sisältää tietoa, jota on mahdollista purkaa. Geosemiotikan hyödyntämisen tavat ovat moninaiset, sen avulla voi tarkastella esimerkiksi kuinka sanat sijaitsevat paperilla, kuinka yhdyskuntasuunnittelija suunnittelee katujen kulkevan kaupungissa tai sitä, kuinka työtoverit järjestäytyvät matkalla lounaskahvilaan tai kahvitauolle.

5.2. Roland Barthes ja visuaalinen semiotiikka

Rose kuvaa teoksessaan *Visual Methodologies* (2015), kuinka semiotikka vastaa kysymykseen siitä, miten kuvat luovat merkitystä. Semiotikka ei ole pelkästään kuvaavaa, eikä se myöskään nojaa kvantitatiiviseen merkityksen estimointiin, kuten sisällönanalyysi. Sen sijaan semiotikka tarjoaa laajan työkalupakin kuvien analyysiin. Ymmärrykseen pyritään hajottamalla kuva osiin ja jäljittämällä kuinka kuva toimii suhteessa laajempaan merkitysjärjestelmään. Tämä työkalupakki on laaja, ja Rose esittelee teoksessaan useita eri tapoja, kuinka merkkejä voidaan merkityksellistää. Termistöt ovat usein johdettu niin Peircen kuin Saussuren töistä. Semiotiikan perusoppikirjoissa usein korostetaan semioottisen käsitteistön omaksumisen vaikeutta, erityisesti aloittelijalle. Riskinä on, että sen sijaan, että käsitteistö palvelisi aineistoa ja tutkimuskysymyksiä, termistö hallitseekin niiden käyttäjää, ja tutkija huomaa olevansa tilanteessa, jossa juokseekin käsitteiden perässä. Tämän vuoksi Chandler (2007: 211) kehottaa aloittelevaa semiotiikan hyödyntäjää rajamaan ja valitsemaan suuntansa huolella.

Tässä pro gradu -tutkielmassa metodologian lähtökohta on strukturalistinen semiotiikka, missä erityinen huomio annetaan Roland Barthesin kahdelle merkittävälle käsitteelle *denotaatio* ja *konnotaatio*. Näiden lisäksi tämän tutkielman kannalta tärkeä semioottinen käsite on *intertekstuaalisuus*, jonka lähtökohdat ovat myös strukturalistisessa perinteessä. Erityisesti merkkien tulkinnassa hyödynnetään edellä mainittuja käsitteitä, mutta tulkinnassa otetaan geosemiotikan mukaisesti huomioon myös merkkien sijainti. Barthes on erityisesti visuaalisen semiotiikan saralla tärkeä henkilö. Hän näki merkin dynaamisena elementtinä, joka on sosiaalinen ja kulttuurinen rakennelma. Hän oli myös ensimmäisiä semiotiikkoja, joka kiinnitti systemaattisesti huomiota teksteihin, jotka eivät olleet muodostettu kielellisistä merkeistä (Aiello 2020: 6). Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi edellä mainitut kolme käsitettä, jonka jälkeen osoitan käytännön kautta, miten analyysi tapahtuu.

Denotaation voidaan ymmärtää tarkoittavan kuvan ilmimerkitystä, eli sitä ensimmäistä havaintoa, joka tehdään kuvaa katsoessa. Esimerkiksi harmaa saimaannorppa voidaan kuvasta heti tunnistaa harmaaksi saimaannorpaksi. Sen sijaan kun kuvaa tarkastellaan konnotaation eli kulttuurimerkityksen tasolla, voidaan valokuvaan saimaannorpasta yhdistää sen syvempiä merkityksiä, esimerkiksi sen asema Itämeren suojelemisen symbolina. Van Leeuwe (2004: 4) kuvailee tätä Barthesin merkitystenjakoa kerrostamiseksi. Ensimmäinen kerros on suora denotaatio, joka kertoo suoraviivaisesti mitä kuvassa on, eikä merkitystasolle ole koodattu mitään syvempää merkitystä. Tätä merkitystasoa on usein kuvattu niin, että se olisi universaali ja heti ymmärrettävistä ihmisestä tai hänen lähtökohdista riippumatta. Tämä ei tietenkään ole mahdollista, sillä meidän on mahdollista tunnistaa vain se mitä entuudestaan tiedämme. Konnotaation kerros on kuvattujen ihmisten, paikkojen tai asioiden syvempi, laajempi merkitys, joka kertoo ne konseptit, ideat ja arvot, mihin edellä mainitut ovat liitettyjä. Järvisen (2015) mukaan denotaation ja konnotaation erottaminen toisistaan voi olla haastavaa, mutta ne ovat siitä huolimatta arvokkaita työkaluja kuvien analyysissä. Kuten Järvinen (2015: 17) ilmaisee, ”myyttikritiikki ja konnotaatioiden pohdinta tarjoavat mahdollisuuden ymmärtää kuva kulttuuriseksi konstruktioksi ja purkaa sen itsestään selviä merkityksiä”.

Strukturalistisesta perinteestä kumpuaa myös kolmas tämän tutkielman kannalta olennainen käsite, intertekstuaalisuus. Chandlerin (2007: 203) mukaan intertekstuaalisuus ymmärretään usein viittauksina toisiin teksteihin. Toisenlainen, usein semiotiikan yhteyteen liitetty intertekstuaalisuus, ymmärretään tekstin sisäisinä suhteina. Periaatteessa tämä tarkoittaa sitä, että tekstit, tässä tapauksessa visuaaliset sellaiset, eivät toimi itsenäisesti, vaan niillä on aina suhde muihin teksteihin. Tämä näkökulma on tärkeä myös Exarchian ja sen katutaiteen kohdalla. Jos katutaiteen tarkastelun lähtökohtana ovat sen vuorovaikutukselliset ja tilan merkityksen rakentumisen lähtökohdat, on olennaista ajatella katutaiteen muodostavan merkityksellisen kokonaisuuden, jossa graffitit käyvät keskustelua keskenään ja vahvistavat ja muuttavat toistensa viestiä Exarchian sisällä.

Kuva 1. (Tapio 2019).

Seuraavaksi käyn läpi käytännössä, kuinka semioottista analyysiä on mahdollista toteuttaa esittelemiäni semioottisia konsepteja hyödyntäen. Kuvan 1. analysoitavat merkit ovat ”*Anti Nazi*” –teksti, hakaristin kieltomerkki, musta anarkistimerkki, Golden Dawn -puolueen tunnuksen kieltomerkki, ”*Amedspor*” -teksti sekä osin revitty seinään liimattu paperi. Nämä merkit on valittu, koska ne ovat kuvasta selkeästi tunnistettavia, eniten huomiota herättäviä tai ovat merkityksellisiä suhteessa muihin kuvan merkkeihin.

”Anti Nazi” -tekstiä, hakaristiä ja Golden Dawn -puolueen tunnusta on tarve analysoida kokonaisuutena, sillä ne denotoivat samaa asiaa. Ne toimivat vastalauseena sille, mitä merkit konnotoivat, kuten rasismia ja vähemmistöjen sortoa. Samaan aikaan yhtenevästä tyylistä käy ilmi, että Golden Dawn -puolueen tunnus rinnastuu natsimerkkiin. Tämä viittaa joltain kuvan tekijän tai tekijöiden tarpeesta liittää puolue natsismiin. Puolue on tunnetusti äärioikeistolainen ja on lähihistoriassa saanut kannatusta myös vaaleissa. Kreikkalaisen puolueen rinnastaminen natsipuolueeseen konnotoi vaarallisen aatteen läheisyydestä: natsismi kyttee myös Kreikassa. Tätä yhteyttä natsismiin on korostettu kääntämällä tunnusta sen normaalista asennosta, ikään kuin korostamaan tunnuksen yhteyttä hakaristiin.

Graffitia katsellessa huomio kiinnittyy myös sen laadullisiin ominaisuuksiin. Esimerkiksi teksti ”Anti-Nazi”- on kirjoitettu hyvin tyylitellysti näkyvälle alueelle. Tekstin fontti on vaatinut taitoa kirjoittamisessa ja kirjaimet on väritetty kahdella eri värillä, punaisella ja mustalla. Väritys on tapahtunut huolellisesti, rajojen sisällä on pysytty, ja kaiken kaikkiaan on selvää, että kuvan toteuttamiseen on käytetty aikaa. Tämä kuvan ajallinen ulottuvuus konnotoi, että merkki on maalattu alueella, jossa seinien maalaaminen on yleisesti hyväksyttävää sen asukkaiden keskuudessa.

Edellä kuvattujen merkkien keskelle on asetettu yleisesti tunnettu anarkistimerkki. Anarkistimerkki denotoi aatteen kannatusta samaan aikaan kun siitä käy ilmi jonkin (koetun) sortavan valtahierarkian olemassaolo. Yleinen anarkistien vastustama valtahierarkia on valtio, joten merkki denotoi sortavaksi koetun valtion vastustusta. Merkin konnotoiman merkityksen taustalla on konventio, jossa ympyröity ’A’ yhdistetään anarkismiaatteeseen. Symbolin A kirjain tulee suoraviivaisesti ilmaisusta

”Anarchy”. Kirjainta ympäröivä, kirjain O merkitys on ”Order”. Yhdessä merkit symbolisoivat ”Anarchy is order”.

Ylhäällä kuvassa esiintyvä ‘Amedspor’ on denotoi kurdilaista jalkapallojoukkuetta, jonka virallinen Turkissa hyväksytty nimi on Amed S.K. Joukkueeseen liitetään kurdilainen identiteetti. Turkin viranomaiset eivät ole hyväksyneet nimenvaihtoa virallisesti, joten Amedspor-nimen käyttäminen ei konnotoi vain kannatusta kyseiselle joukkueelle. Se konnotoi kannatusta identiteetille, joka koetaan sorretuksi. Samalla se konnotoi jotain Exarchiasta itsestään: Exarchia vastustaa vähemmistöjen sortoa.

Vasemmalla kuvassa on nähtävissä revitty valkoinen paperi, joka sisältää mahdollisesti varoituksen jostain henkilöstä. Tällaiset julisteet ovat Exarchiassa yleisiä ja yleensä sisälsivät tietoa jostain henkilöstä, joka väitetysti oli vaarallinen. Julisteen voi ajatella olevan symbolinen, kuvaten Exarchian tapaa pitää järjestystä yllä tavalla, joka ei pohjautu poliisitoimintaan. Analyysin kannalta juliste on olennainen, sillä se sisältää varoitustekstin usealla eri kielellä: kreikaksi, englanniksi, ranskaksi ja arabiaksi. Näin tuoden ”turvallisuuden piiriin” muitakin kuin kreikkalaisia ihmisiä.

Seuraavaksi pohdin tarkemmin miten nämä merkit suhteutuvat toisiinsa, ja tässä intertekstuaalisuuden käsite on hyödyllinen. ”Anti Nazi” – teksti, Golden Dawn -symboli ja natsisymboli, muodostavat yhdessä natsismin ja sen kautta rasismien ja vähemmistöjen sorron vastaisen kokonaisuuden, jota ympäröivät merkit vahvistavat. Tämän lisäksi Golden Dawn -puolueen rinnastaminen natsismiin tekee vastustettavasta rasismista kreikkalaisille läheisempää.

Kuva denotoi sekä aatteellista vastustusta että kannatusta. Siinä missä vastustus liitetään natsismiin ja rasismiin, kannatus kohdistuu anarkistiaatteeseen. Nämä merkit asetetaan kamppailuun, jossa natsismia vastaan asettuu anarkismi. Anarkistien merkin käyttäminen ei kuitenkaan konnotoi vain antirasismia, vaan myös tietynlaista valtion vastaisuutta. Tämän lisäksi parlamentissa istunut puolue rinnastetaan rasismiin. Näin ollen merkkien intertekstuaalisuus konnotoi, että rasismi ja vähemmistöjen sorto ankkuroituvat myös Kreikan valtioon itseensä. Kreikka onkin saanut osakseen kritiikkiä muun muassa

pakolaisten kohtelusta, ja Mitsotakis'n hallituskaudella pakolaispolitiikasta on tullut yhä ankarampaa (King & Manoussaki-Adamopoulou 2019).

Julisteen sisältö konnotoi tietyllä tapaa alueen anarkistimerkin kannattaman aatteen laatua. Mihin tahansa yhteiskunnalliseen järjestelmään kuuluu jokin tapa, jolla järjestystä pidetään yllä. Exarchian tapauksessa tämä tapa ei pohjaudu poliisiin eli säädettyyn valtahierarkiaan, vaan ihmiset itse pyrkivät pitämään järjestystä yllä tiedottamalla ja varoittamalla toisiaan. Useiden kielten käyttö vahvistaa edelleen anarkistimerkin konnotoimaan antirasismia.

5.3. Tutkijan reflektiivisyys

Tulkintaan perustuvassa tutkimuksessa on syytä pohtia omaa asemaansa tutkijana. Kuvien tulkinta on subjektiivista, vaikka sitä ohjaavat semioottiset käsitteet. Tulkinta, joka kuvista tehdään, ei välttämättä ole se, minkä joku toinen henkilö niistä tekisi. Tämä on vaikuttanut myös esimerkiksi aineistoon valikoitujen kuvien tunnistamisessa. Esimerkiksi kreikankieliset graffitit ovat usein minulle tulkitsemattomissa, sillä en ymmärrä kreikkaa. Tämä vaikuttaa siihen, millaisia kuvia pystyn analysoimaan ja millä tarkkuudella. Esimerkiksi kuvien konnotatiivisen tason merkityksellistämässä minun näkemykseni ja kykyeni voivat olla rajallisemmat kuin Exarchian asukkaan. Kreikkalainen henkilö voisi valita aineistoon eri kuvia ja viedä analyysia eri suuntaan, sillä henkilön kulttuurinen tietämys Kreikasta on oletettavasi suurempi. Semiotiikan merkitysopissa olennaista on tiedostaa, että merkit ovat polysemisia eli niillä on monia merkityksiä.

Pink (2011: 9) tekee tärkeän huomion koskien ajallisen ja maantieteellisen etäisyyden vaikutusta kuvien analyysiin. Hän huomioi artikkelissaan, kuinka visuaalisen aineiston käsittelyyn voi vaikuttaa kuvien ”uudelleen sijoittaminen” paikasta toiseen. Tämä gradun aineistoissa tämä tarkoittaa valokuvien siirtymisestä Ateenan kontekstista Suomen kontekstiin. Valokuvat on kerätty ja niitä on ajateltu alun perin erilaisessa kulttuuriympäristössä kuin missä niiden metodiin nojaava analyysi suoritetaan. Kuvat, muistot ja kokemukset ovat siirtyneet niin henkilökohtaisessa narratiivissa kuin aineellisessa sijainnissa toisalle, missä edellä mainittuja väistämättä merkityksellistetään suhteessa uusiin objekteihin, katsantoihin ja kommentteihin. Kuvat ovat siirretty niiden kulttuurisesta kontekstista keskusteltavaksi ja analysoitavaksi Oulun yliopiston ja

Suomen kontekstissa. Pink (2011: 10) kuitenkin tarkentaa, että tämä siirtymä paikasta toiseen ei tarkoita, että aikaisemmat kuville annetut merkitykset katoaisivat. Lähinnä ne liittyvät osaksi kuvan visuaalista tilaa.

6. Analyysi

Seuraavaksi käyn läpi teorian avulla valittujen kuvien kertomaa tilallista tarinaa. Analyysiosuus on rakennettu niin, että lukija on ikään kuin matkalla Exarchian kaduilla havainnoimassa tilaa kirjoittajan kanssa.

6.1. Katutaide rajoja luomassa

Exarchia on noin puolen tunnin kävelymatkan päässä Ateenan keskustan pääostoskadulta. Kulkeminen sinne on vapaata, mutta tämä ei suinkaan tarkoita, että kaikki hakeutuisivat Exarchiaan. Osaltaan tähän voi vaikuttaa Exarchian ympäristön luomat mentaaliset rajat. Alueen katutaiteella ja graffiteilla voidaan nähdä olevan rajaava vaikutus, joka erottaa Exarchian muusta Ateenasta. Tämä ilmenee esimerkiksi katutaiteen ja graffitien määrän lisääntymisenä, kulkiessa kaupunginosan laidalta kohti sen keskusaukiota. Astuessa alueelle graffitien määrä on huomattavasti vähäisempi kaupunginosan laitamilla, ja graffitien määrä kasvaa merkittävästi Exarchian keskusta lähestyessä.

Kuvat 3 ja 4. Graffiteja Exarchian reunamilla. (Tapio 2019).

Kuvat 3 ja 2 ovat Exarchian kaupunginosan reuna-alueilta. Merkkien tunnistaminen molemmista kuvista on helppoa, sillä ne erottautuvat muusta ympäristöstä ja toisista merkeistä selkeästi. Esimerkiksi tasaisesti maalatun seinän pintaan kirjoitettu teksti on helppo havaita vaaleasta seinästä. Tunnistettavissa kuvista ovat teksti ”Airbnb out of Exarchia”, anarkistimerkit ja toisessa kuvassa esiintyvät kirjoitukset.

”Airbnb out of Exarchia” -tekstin ilmimerkitys on todennäköisesti useimmille luettavissa. Airbnb on lyönyt itsensä läpi majoituspalveluna kaikenlaisille matkustajille. Tässä tapauksessa tämä suosio on aiheuttanut tekstin kirjoittajassa vastareaktion, jonka konnotatiivinen ymmärtäminen vaatii syventymistä Exarchian ja Airbnb:n väliseen suhteeseen. Exarchiassa on väitetty olevan Ateenan toiseksi eniten Airbnb-asuntoja (Sideris 2018; Bateman 2019). Syksyllä 2018 (sideris 2018) Medium arvioi pelkästään Exarchiassa olevan 499 vapaata Airbnb-kohdetta, joista osa löytyy kummitushotelleista (*Ghost hotel*) eli kerrostalorakennuksia, joiden asunnot ovat vain Airbnb-vuokrauksessa. Seinän tekstin kirjoittaja ei ole tämän kehityssuunnan kannalla, vaan ilmaisee viestissään toiveen, että Airbnb-asuntojen vuokrausta ei alueella tapahtuisi. Tekstin alla oleva anarkisti-merkki viittaa lähtökohtiin, joiden pohjalta edellä oleva lause on ilmaistu. Niin

sanottu jakamistalous, johon Airbnb kuuluu, voidaan tulkinta niin, että se ei sovi kirjoittajan näkemykseen anarkismista ja tämän kautta ei myöskään Exarchiaan.

Kreikka on yksi suosituimmista Euroopan matkailukohteista. Sen rooli valtion bruttokansantuotteen suhteen on myös mainittava, kattaen 12,5 prosenttia koko vuoden 2019 BKT:stä (Bellos 2019a). Talouskriisin jälkeen Kreikkaan kohdistuva turismi laski ja aiheutti satojen miljoonien menetykset (Kousounis 2010), mutta on sittemmin lähtenyt jälleen nousemaan. Syksyllä 2019 Ekathimerini uutisoi Ateenassa vierailleiden kotimaan ja ulkomaan matkailijoiden kaksinkertaistuneen kuudessa vuodessa (Bellos 2019b). Ekathimerini (Bellos 2019; Greek firms...2019) uutisoi myös Airbnb:n kasvaneesta suosiesta Kreikassa. Yli miljoona maahan tulevaa hyödyntävät Airbnb-asuntoja perinteisen hotellisektorin sijaan. Tämä on aiheuttanut myös kritiikkiä, kun esimerkiksi perinteiset vuokranantajat ovat oikeudessa vaatineet Kreikan valtiota asettamaan rajoituksia lyhytvuokrausta kohtaan (Greek court...2019).

Airbnb-asuntojen vastainen teksti (Kuva 3) sijaitsi Exarchian laitamilla, jossa talojen julkisivuilla on huomattavasti vähemmän graffiteja. Graffitin sijainnista ns. sille vieraammassa ympäristössä kertoo myös sen pikaisesti tehdyn näköinen ulkoasu. Teksti on selkeästi luettava ja isoilla vedoilla tehty, mutta tyylitelty se ei ole. Alhaalla olevan anarkistimerkki vaikeammin hahmoteltavissa ja pikaisesti tehdyn näköinen. Kenties tekijä on tiedostanut, että tämän talon tai kujan asukkaat eivät suhtaudu yhtä suopeasti katutaiteeseen ja teksti on täytynyt saada nopeasti seinälle. Kuva X:n erilaiset kirjoitukset toimivat myös tunnistettavina merkkeinä, jotka niin ikään vahvistavat Exarchian rajojen luomista. Vaikkakaan tekstien viesti ei välttämättä olisi katsojalle selvä tai laadullisten puolien vuoksi niitä ei ole edes mahdollista tulkita, ne kuitenkin vahvistavat tunnetta, että kävelijä on tilassa, tai lähestymässä tilaa, joka on poikkeuksellinen muusta Ateenasta. Tässä tapauksessa merkin tunnistettavuus ei ole välttämättä sen pääasiallinen seikka. Merkityksellinen arvo voi olla graffitien levinneisyydessä, liittyen niiden tapaan haastaa julkista tilaa. Tärkeintä on siis se, että graffiteja ylipäättänsä on olemassa kuvan osoittamassa paikassa.

Toistuvaa symboliikkaa

Anarkistimerkki (kuva 4) oli toistuvin yksittäinen kuvio koko Exarchiassa. Se on ensimmäisiä säännöllisiä havaintoja, minkä kävelijä tekee kaupunginosassa. Merkki esittää jotain mainittavaa seikkaa asuinalueen ilmapiiristä. Se toimii miltei takuuvarmana symbolina reviirinmerkkaukseen. Koska kyseisiä merkkejä on niin paljon, se toimii myös vahvassa intertekstuaalisessa suhteessa alueen muihin graffiteihin. Kaikki muu voidaan lukea tämän anarkistisen merkin läpi ja sen edustamiin ajatuksiin viittavana: merkki tarjoaa muille merkeille lisää kontekstia.

Exarchiaa luonnehditaan usein mediassa anarkistiseksi alueeksi, ja anarkistinen toiminta sen useissa ilmenemismuodoissa on Exarchiassa varsin laajaa. Exarchian anarkistit ovat vastuussa useista alueen valtiosta riippumattomista ilmaisista palveluista ja vallatuista taloista (Skopis 2019; Kitsantonis 2017). Exarchiassa toimii useita ateenalaisia anarkistiryhmittymiä kuten Conspiracy Cells of Fire, Revolutionary Struggle ja Rubicon (Trenchard 2015). Nämä ryhmittymät nousevat usein myös esille mediassa, pääasiassa negatiivisessa valossa. Usein uutisoinnin aiheena voivat olla esimerkiksi iskut poliisia, suurlähetystä ja ministeriöitä vastaan. Esimerkiksi marraskuussa 2019 joukko Rubiconiin kuuluvia anarkisteja valtasi Kreikan opetusministerin toimiston osana protestia hallituksen suunniteltua lakimuutosta. Lakismuutos koski poliisien kieltoa astua yliopiston kampuksille (Education minister...2019). Nämä toimet herättävät myös vastaiskuja ja usein poliisi on perustellut esimerkiksi vallattujen talojen tyhjentämistä yleisellä turvallisuudella ja anarkismin kitkemisellä. Syksyllä 2019 poliisien iskut vallattuihin taloihin olivat hyvin yleisiä, johtuen osaksi esimerkiksi kansalaisturvallisuuden ministerin Michalis Chrysochoidiksen lupaukseen tyhjentää Exarchia vallatuista taloista vuoden 2019 loppuun mennessä (Police clear...2019).

Anarkistimerkin lisäksi esille nousee myös toinen symboli, joka luo käsitystä siitä millainen alue Exarchia on. Kävelijä voi toistuvasti havaita ympäristössä mustekaloja (kuvat 5, 6, 7 ja 8).

Kuvat 5, 6, 7 ja 8. (Tapio 2019).

Mustekaloja pystyi havaitsemaan vaihtelevista paikoista Exarchian reunoilla ja keskuksessa, eri värisinä ja kokoisina. Kuvan ilmi merkitys on mustekala, jolla on päässään hiihtopipo ja lonkerossaan sytytetty polttopullo. Mustekalojen muodostama kokonaisuus herättää myös kysymyksen siitä, onko kyseessä yksi vai useampi tekijä. Tyyllillisesti mustekalat ovat hyvin samanlaisia, mutta niiden suuri määrä saa niiden tulkitsijan ajattelemaan, että ne edustavat jotain laajempaa ihmisjoukkoa.

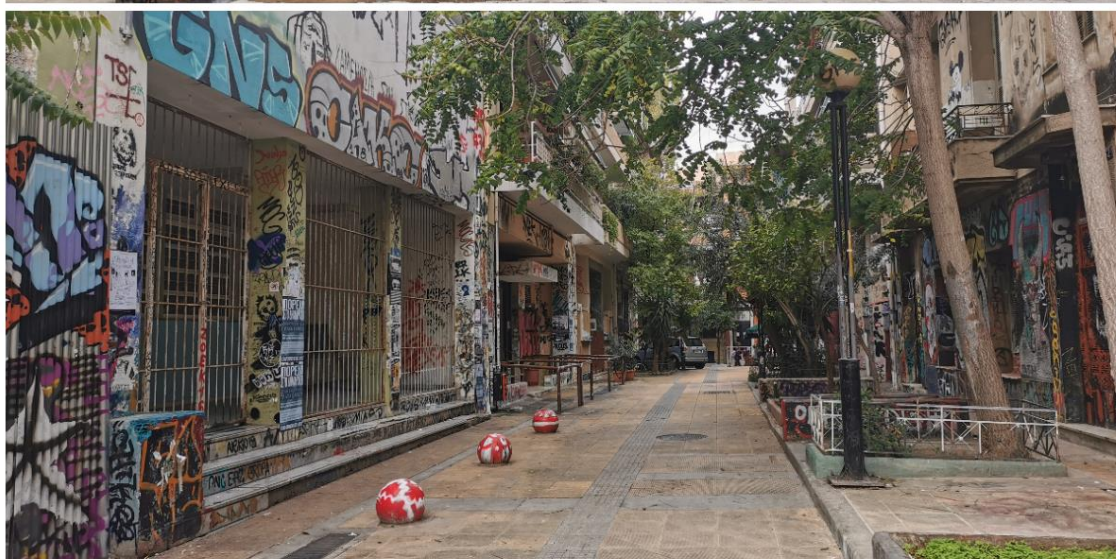
Hiihtopipo korostaa mustekalan, ja mahdollisesti sen piirtäjän, anonymiteettiä. Mustekalan sytytetty polttopullo luo vaikutelman toiminnanvalmiudesta, sillä sen sytyttäminen ei ole enää neuvoteltavissa. Polttopullon historia on paikannettu

Espanjan sisällissotaan, mutta suomalaiselle se on tuttu myös talvisodasta nimellä ”Molotivin cocktail” (Molotovin cocktail...2020). Aseena se on saanut roolia esimerkiksi myös kaupunkitaistelussa, sillä sen komponentit ovat helposti ja edullisesti saatavilla. Suomen talvisodan aikana polttopullo oli suuressa roolissa, sillä Suomi lähti sotaan varsin vähäisellä asevarustuksella. Polttopullostani voi siis tavoittaa symboliikkaa altavastaajasta, joka on valmis taisteluun jotain itseä suurempaa ja paremmin varustellumpaa vastaan. Syksyllä 2019 Exarchiassa raportoitiin usein polttopullojen käytöstä poliisia vastaan, erityisesti tärkeiden mielenosoituspäivien iltoina. Kreikkalaisessa mediassa polttopullot yhdistettiin nimenomaan anarkisteihin (Kokkinidis 2019; Chrysopoulous 2019). Polttopullojen käyttö ja pyrkimys niiden takavarikoimiseen nähtiin myös yhtenä perusteluna sille, miksi poliisien määrää tulee lisätä alueella (Skopis 2019).

Mustekalaan liittyviä konnotatiivisia tulkintoja voi löytää useita, mutta yksi tilallinen tulkinta liittyy näiden mustekalamerkkien levittäytymiseen, joka nivoutuu yhteen mustekalan kulttuurisen merkitykseen. Mustekala lonkeroineen voi puhekielessä usein viitata jonkin asian laajalle levittyneisyyteen. Tässä tapauksessa merkki symbolisoi, kuinka vastarinnan lonkerot kulkevat Exarchian läpi, ja tämä viesti vahvistuu samanlaisten symbolien suhteesta toisiinsa. Merkki itsessään on toistuvasti nähtävissä läpi Exarchian, näin vahvistaen viestiä mustekalojen edustaman ajattelun levinneisyydestä. Exarchia kuuluu tämän hiihtopipoisen mustekalan alueeseen, ja alueella ollaan valmiina toimintaan esimerkiksi poliisia vastaan.

Matka jatkuu kohti keskustaa

Exarchian aukion ja sen läheisyydessä sijaitsevan polyteknisen yliopiston katutaide on erilaista niin määrällisesti kuin laadullisesti. Katutaiteen määrä on lisääntynyt ja sen esittävyys on syventynyt. Tekijät eivät enää turvaudu pikaisesti kirjoitettuihin viesteihin. Sen sijaan voidaan keskittyä suuriin kuviin, joiden rinnalla kulkevat tutut iskulauseet ja anarkistimerkit.

Kuvat 9 ja 10. Katutaide ja graffiteja Exarchian ytimessä. (Tapio 2019).

Valokuva 9 on kokonaisvaltainen kuva, eräästä sivukujasta Exarchian ytimestä. Nopealla vilkaisulla on jo ilmeistä, että määrällisesti kuvia on enemmän ja niihin käytetty aika on moninkertainen. Myös tästä kuvasta olisi mahdollista erotella yksittäisiä merkkejä, kuten metodologiassa analysoitu kuva X. Valokuvan tarkoitus on kuitenkin kiinnittää huomio kuvien määrään ja tilalliseen viestiin, jonka ne yhdessä lähettävät. Exarchiassa katutaide on pysyvä osa katukuvaa. Se voi esiintyä suurena kuvana tai pienenä iskulauseen, mutta on yhtälailla tervetullutta. Kuvien suuri koko kertoo Exarchian kulttuurista kontekstia tuntevalle katsojalle myös, että niiden kohdalla on olemassa pienempi riski ylimaalaamisesta. Muussa tapauksessa tekijät tuskin olisivat nähneet niin suurta vaivaa. Nämä samat suuret kuvat pysyttelivät seinillä ainakin kolmen kuukauden ajan. Nopeat

tagit sen sijaan saattoivat vaihdella. Tämä kuvaseinä ilmaisee katsojalle, että Exarchia ei kuulu julkisivun ylläpidon puolesta yhtä vahvasti julkisen hallinnon piiriin verrattuna muuhun Ateena.

Exarchian sulkemista pois perinteisen hallinnan piiristä tukee myös seinillä vilisevä poliisinvastaisuus. Poliisi ei ole tervetullut instituutio Exarchiassa. Poliisinvastaisuus näkyy seinillä olevista poliisinvastaisista kuvista ja erityisesti toistuvassa ACAB eli *All Cops Are Bastards* -iskulauseen. Tätä taustaa vasten kuvan X merkityksellinen tunnistettava merkki on pilliin puhaltava poliisiasuinen porsas, jonka alapuolella on teksti ACAB. Ilmimerkityksenä katsoja voi suhtautua kuvaan piirroshahmomaisena esityksenä porsaasta. Teksti ja poliisien pääasiassa negatiivinen rinnastaminen sikoihin kertoo nämä yhteydet tuntevalle kuitenkin toisen tarinan poliisinvastaisuudesta, ja siitä, että he eivät ole tervetulleita alueelle.

Kuvat 11, 12 ja 13. Poliisinvastaisuus näkyy graffiteissa ja katutaiteessa. (Tapio 2019).

Vuoden 2019 aikana poliisi on pyrkinyt ottamaan aluetta tiukempaan hallintaan esimerkiksi yöllisillä ratsioilla vallattuihin taloihin, lisääntynein pidätyksin ja kasvattamalla rynnäköpoliisien määrää (Souliotis 2019; Souliotis 2019; Police presence...2019). Uuden Demokratian noustua valtaan poliisien määrää on myös lisätty erityisesti tärkeiden mielenosoitusten päivinä ja poliiseille on jälleen mahdollistettu pääsy tiloihin, jotka aiemmin olivat heiltä suljettuja. Uusi hallitus on kaatanut vuoden 1982 lain, joka estää poliiseja astumasta yliopistojen kampuksille. Laki juontaa juurensa 1973 sotilasjuntan hyökkäyksiin, jotka kohdistuivat nimenomaan opiskelijoihin ja yliopistoihin. Hallitus perusteli päätöstä lain kaatamisesta sillä, että se on jo aikansa

elänyt. Tarkoituksena ei ole tuoda poliiseja yliopistoihin vaan ”kitkeä muuta yliopistoihin juurtunutta lainvastaisuutta” (Papadimas, L. & I, Tsakiri. 2019). Poliisien ja Exarchian välinen vastakkainasettelu ei kuitenkaan ole vain vuoden 2019 hallituksenvaihtoa seurannut piirre, vaan osa historiallista jatkumoa liittyen erityisesti Kreikkaan hallinneeseen sotilasjuntaan. CrimethIncin haastatteleva anarkisti toteaa myös, että poliisi oli tavallinen vieras esimerkiksi vasemmistohallituksen aikana (The new war...2019).

Kuva 12 osoittaa ACAB-iskulauseen olevan tärkeässä asemassa alueella kuten edellä kuvatut anarkisti- ja mustekala-merkki. ACAB oli edellä mainittujen lisäksi yksi hyvin usein toistuvista symboleista. Merkki voi niin ikään toimia nopeana reviirinmerkkauksena ja vahvistaa intertekstuaalisesti muiden alueen graffitien ja kuvien viestiä. Kuvassa ACAB on yhdistetty suoraan myös anarkistimerkkiin, ympyröimällä tekstin A-kirjaimet ja lisäämällä yläpuolelle vielä ylimääräisen symbolin. Tämä merkki konnotoi Exarchian anarkistikäsitykseen sisältyvän poliisinvastaisuutta ja tarvetta luoda järjestystä toisenlaisin keinoin. Anarkistien ja poliisien väliset yhteenotot nousivat esille myös syksyn 2019 uutisoinnissa, jossa näiden ryhmittymien toimia luonnehdittiin usein myös esimerkiksi kostoiksi (Tension rise...2019).

Vuorokauden eri Exarchiat

Ajalla voi nähdä olevan vaikutusta siihen kuinka, katutaide vaikuttaa Exarchiassa kävelijään. Ateenassa liiketilat peitettiin tarpeen mukaan esimerkiksi illan tullen tai protestien aikana metallisilla liukuovilla. Liukuovet olivat säännönmukaisesti graffitien peittämiä, ja kuva minkä kulkija saa katujen seinästä voi olla hyvin erilainen iltapäivällä kuin aamulla tai illalla. Kello kolmelta laskuovet ovat ylhäällä ja kaupat tai kahvilat valtaa väenpaljous. Illan laskeutuessa kaupunginosaan katuja vierustavat seinät pimenevät ja katuvalot sekä katujen yllä risteilevät puutarhavalot syttyvät. Ravintolat ovat täynnä iltaa viettäviä ihmisiä. Näinä hetkinä graffitit ovat korvaantuneet ihmisten vilinällä ja graffitien vaikutus heikentynyt. Vaikutelma Exarchiasta voi olla hyvin erilainen sen muistuttaessa hyvinkin tavallista kiireistä kaupunginosaa.

Kuva 14. Graffiteilla peitetty suljettu myymälä. (Tapio 2019).

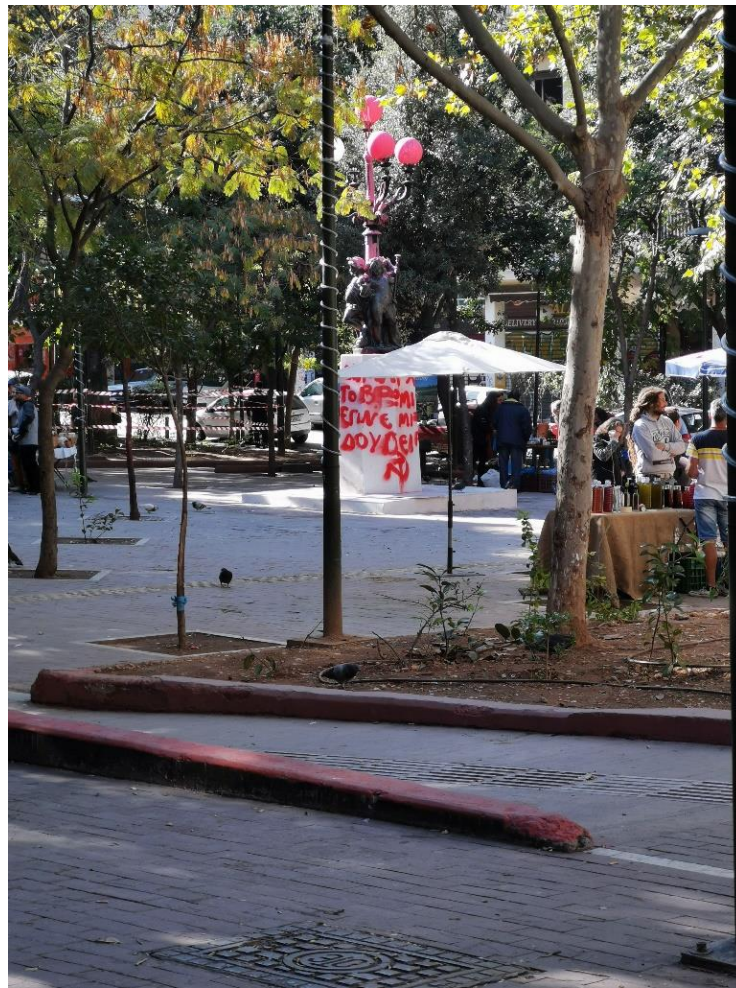

Kuva 15. Aamu Exarchiassa. (Tapio 2019).

6.2. Keskusteluja ja kamppailua hallinnasta Exarchian seinillä

Keväällä 2019 Uusi Demokratia voitti vaalit ja Kreikan hallitus vaihtui. Vallanvaihdon jälkeen hallitus on ilmaissut pyrkimyksestä liittää Exarchia tiukemmin osaksi julkisen hallinnon piiriä. Ekathimerini uutisoi 20.9.2019, kuinka Exarchiaan on tehty julkisivukohennuksia, sillä ”Exarchia kuuluu kaupungin hallinnan piiriin siinä missä muukin Ateena”. Exarchiaan esimerkiksi tuotiin lisää kasveja ja graffiteja maalattiin piiloon. Exarchian aukiolta poistettiin myös anarkistinen ”kioski”, joka oli kahden vuoden ajan jakanut esimerkiksi anarkismiin liittyvää informaatiota (Police remove...2019; Georgioupoulou 2019).

Exarchian aukiolla sijaitseva patsasmainen lyhtypylväs oli myös yksi kohteista, joita kunnostettiin uutisoidun julkisivuremontin yhteydessä. Patsas puhdistettiin alkuperäiseen kuntoonsa ja siihen vaihdettiin lamput. Julkisivukunnostuksesta jo seuraavana päivänä lyhtypylväs oli kuitenkin takaisin Exarchialle ominaisessa peitteessä (Kuva 17). Kuvasta voidaan tunnistaa merkeiksi lyhtypylväs, punaiseksi värjäytyneet lyhdyt, punainen teksti, sekä sirppi ja vasara symboli.

Kuva 17. Lyhtypylväs Exarchian aukiolla. (Tapio 2019).

Merkkien tunnistamisen jälkeen niiden konnotatiivinen tarkastelu edellyttää jälleen syventymistä Exarchian ja hallituksen väliseen suhteeseen. Sen lisäksi niiden tulkinnassa voi auttaa myös, jos asuu Exarchiassa tai kävelee usein sen läpi, sillä merkkien suhde aikaisempaan patsaan puhdistamiseen auttaa tarkastelemaan niitä syvemmin.

Kuvan punainen maali konnotoi pyrkimystä irtautua julkisesta hallinnosta. Punainen väri erottautuu patsaan jalustasta räikeästi ja valokupujen sekä patsaan esittämien hahmojen päälle valunut punainen maali luo huomiota herättävän näyn. Punainen väri on ikään kuin heitetty patsaan päälle, tarkoituksenaan pyyhkiä pois aikaisempi kunnostustyö. Taiteelliset pyrkimykset eivät välttämättä ole näiden merkkien takana, vaan sen viestiminen siitä, että Exarchiaa eivät koske tavanomaiset näkemykset ympäristön ulkonäöstä.

Punainen teksti on kiireisesti kirjoitetun näköinen. Kaiken alapuolella oleva sirppi ja vasara -symboli on vaihtelua aikaisemmin nähtyihin anarkisti- ja mustekalamerkkeihin. Sirppi ja vasara yhdistetään perinteisesti sosialismiin ja kommunismiin. Symbolin sirppi viittaa maatyöläisiin ja vasara tehdastyöläisiin. Sirppiä ja vasaraa pystyy havaitsemaan Exarchiassa, mutta se esiintyy selkeästi vähemmän kuin anarkistiset symbolit. Sirpin ja vasaran konnotatiivinen merkitys suhteessa Exarchiaan jää näin ollen vaikeammaksi tavoittaa. Osaltaan tähän voi vaikuttaa muiden työläisten oikeuksiin tai poliittisiin pyrkimyksiin liittyvien symbolien poissaolo, jotka voisivat intertekstuaalisesti luoda käsitystä Exarchiasta nimenomaan työläisten alueena. Cappucini (2018: 14) luonnehtiikin Exarchian alueen olevan alempaa keskiluokkaa ja keskiluokkaa. Hänen mukaansa 35 prosenttia Exarchian asukkaista on jonkinlaisissa asiantuntijatehtävissä, 9,6 prosenttia ovat insinöörejä ja assistentteja, 9,5 prosenttia toimistotyöntekijöitä tai vastaavia ja 4 prosenttia johtavissa asemissa. Aktiivisia opiskelijoita alueen asukkaista on 12,5 prosenttia ja vähintään 36,6 prosentilla koko alueen asukkaista on ylempi korkeakoulututkinto.

Kerroksellisuus näkyy myös muualla Exarchiassa. On tavallista nähdä yrityksiä maalata talojen seinillä olevat graffitit piiloon. Kuvassa 18 tätä on yritetty tehdä useasti, minkä voi havaita aikaisempien maalien selkeänä rajana.

Kuvat 18, 19 ja 20. Tuoreita maalipintoja ja uusia graffiteja. (Tapio 2019).

Kuvan 18 aikaisemmat ja uusin maalipinta loppuvat hieman silmänrajan yläpuolelle ja maalipinnan reunat ovat epätasaiset. Myös maalien värien valintaan on syytä kiinnittää huomiota, sillä ne eivät aina mukaile alkuperäisen seinän väriä täydellisesti. Viimeistelyä ei ole tehty, vaan vanhan maalipinnan ja uuden maalipinnan raja on selkeästi havaittavissa. Maalipinnan keskeneräisyys ja vaihtelut käytettyjen maalien väreissä, viestivät katsojalle mahdollisesti maalaajan tietämystä tehtävänsä yhdenmukaisuudesta. Koko talon maalaaminen ei kannata, sillä se olisi maalin ja ajan tuhlaamista – seinä tulee toimimaan poliittisena kanvaksena joka tapauksessa.

Kuvasta merkeiksi voidaan tunnistaa sinisellä kirjoitetut tekstit ”From Berlin to Athens” ja ”Kill Cops” sekä anarkistimerkki, johon on piirretty ilmansuunnat. Tapa, millä maali on seinälle levitetty, ja sen päällä olevat merkit vaativat tietämystä Exarchiasta, jotta niiden kulttuurinen merkitys paljastuu. Tätä kulttuurista tietämystä omaavalle uusimman maalipinnan päälle maalatut kolme merkkiä näyttävät kiteyttävän tärkeimpiä Exarchian katutaiteen aspektoja: poliisinvastaisuutta, anarkismia ja kansainvälistä solidaarisuutta. ”Kill Cops” viestii lukijalle mitä tekstin kirjoittaja ajattelee poliiseista, ja liittää rakennuksen takaisin poliisia vierastavaan alueeseen. Anarkistimerkki niin ikään liittää rakennuksen Exarchian anarkistiseen ilmapiiriin, mutta toisaalta sitoo sen myös kansainväliseen kerrokseen, jota teksti ”From Berlin to Athens” vahvistavat.

Se, millainen alue Exarchian tulisi olla ei kuitenkaan rajoitu vain valtion ja kaupunginosan väliseen kamppailuun tai keskusteluun. Myös Exarchian sisällä on oletuksia esimerkiksi siitä, mistä puhutaan ja miten siitä puhutaan. Ajan saatossa katutaiteen viesti saattoi kehittyä alkuperäisestä merkityksestään sisällyttämään uusia merkityksen tasoja kuten kuvissa 21 ja 22.

Kuvat 21, 22 ja 23. Gentrifikaation ja seksismin vastaista katutaideä. (Tapio 2019).

Tässä kuvaparissa otan huomioon merkit ”Class war not tourist whores” ja ”Class war not tourist gentrification”. Kuvan 21 alkuperäinen teksti on saanut kuvassa 22 osittain merkityksen muokkausta. Ensimmäisessä versiossa tekstin seksistinen konnotaatio on pyyhitty yli ja korvattu sanalla ”Peace”. Viesti, minkä tekstin kirjoittaja haluaa ilmaista jää lukijalle kuitenkin epäselväksi, sillä rauha ei ole Exarchiassa erityisesti esiintyvä teema. Tämä on voinut olla syy, miksi kolmas kirjoittaja on halunnut yliviivata aikaisemmin mainitun ja kirjoittanut lauseen päälle ”gentrification”. Kirjoittaja on huolissaan turismin luomasta gentrifikaatiosta ja pyrkii tuomaan sitä esille kutsumalla

ilmiötä sen tunnistettavalla nimellä. Tekstin merkitys on päätynyt takaisin sen alkuperäiseen viestiin, mutta ilman seksismää.

6.3. Kansainvälinen solidaarisuus

Paikallinen politiikka heijastuu Exarchian seinille, mutta kävellessä Exarchian läpi tulee jatkuvasti muistutetuksi solidaarisuustaistelun kansainvälisistä elementeistä. Lokakuussa 2019 Turkki hyökkäsi Syyrian kurdeja vastaan Rojavassa (Numminen 2019), ja tämä muutos Välimeren alueen poliittisessa tilanteessa huomioitiin myös Exarchiassa: pian hyökkäyksen käynnistyttyä Exarchian seinille nousi valtava muraali (Kuvat 24 ja 25).

Kuvat 24 ja 25. Solidaarisuutta Rojavalle -muraali Exarchian keskustassa. (Tapio 2019).

Muraalin koon vuoksi kuvat oli otettava erikseen, mutta käsittelen niitä yhtenäisenä kokonaisuutena. Merkeistä tunnistan tekstit ”No Pasaran” ja ”#DefendRojava”. Lisäksi huomio kiinnittyy kuvassa polttopulloa heittävän huivilla suojautuneeseen hahmoon, aseella ampuvan hahmoon sekä kahteen hahmoon pitelemässä kylttiä tekstillä ”Exarcheia Will Win”. ”No Pasaran” iskulauseen alla on kuva kolmesta hahmosta, jotka ovat vastakkain suurta joukkiota. Kaikki nämä merkit ovat liekkien ympäröiminä ja keskellä kuva on henkilöstä, joka seisoo ympäri käännetyn auton päällä.

Kuvan kulttuurisen merkityksen avautuminen vaatii katsojalta ulkopoliitiikan seuraamista. Siitä huolimatta selvää on, että muraali konnotoi jonkinlaisesta vastakkainasettelua. Punaisella kirjoitettu teksti ”No Pasaran” joka kääntyy suomeksi ”he eivät pääse läpi”, vangitsee katseen, ja kaikkea muuta muraalissa esiintyvää katsotaan tuon tekstin läpi. Ilmaisua on tunnettu usealla kielellä, mutta tämän espanjankielisen version lähtökohdat ovat Espanjan sisällissodassa ja tulevan diktaattorin Francisco Francon vastaisessa taistelussa. Sitten ”No pasaran” on käytetty ilmaisu erityisesti antifasistisissa yhteyksissä (Gillan 2006). Tässä tapauksessa voidaan olettaa, että tekstin kirjoittaa osoittaa viestinsä Turkin hallitusta ja presidentti Recep Tayyip Erdoğania vastaan. Teksti ”Exarchia will win” liittyy taistelun myös Exarchiaan, vahvistaen ymmärrystä siitä, että Exarchia ja Rojava ovat jotenkin yhteydessä toisiinsa ja alueiden välillä vallitsee solidaarinen suhde.

Exarchian seinillä viitattu Rojava on tunnettu noin viiden miljoonan asukkaan autonomisena alueena Koillis-Syyriassa. Väestö koostuu kurdeista, arabeista, assyrialaisista, turkmeeneista ja jesideistä, jonka lisäksi esimerkiksi Euroopan maista on lähtenyt pieniä määriä kansalaisia rakentamaan Rojavaa. Syyrian Kurdistan nähdään esimerkkinä valtiosta, jonka on mahdollista olla monietninen. Lisäksi Rojavassa pyritään rakentamaan hajautettua hallintoa, joka tunnistaa vähemmistöjen oikeudet ja sukupuolten välisen tasa-arvon. Kokeilu nähdään esimerkillisenä pyrkimyksenä luoda uudenlainen valtiomalli vaikeiden olosuhteiden keskellä (We stand...2019; Kankkonen 2019; Matinpuro 2015).

Exarchian ja kuvattujen hyökkääjien välinen vastakkainasettelu ilmenee myös kuvan hahmoissa, jotka on kuvitettu aktiivisesti toimimassa jotain vastaan. Kolme kypäräpäistä hahmoa ovat suurempaa joukkoa vastaan, viitaten solidaarisuuteen ja joukkovoimaan. Näin katsojalle ilmaistaan, että Rojavan iskut eivät ole vain hyökkäys Rojavaa kohtaan, vaan ne tuomitaan laajemmin. Vasemmassa reunassa hahmo on heittämässä polttopulloa kohti aseella ampuvaa henkilöä, kertoen jälleen tarinaa vastarinnasta. Aikaisemmin käsitelty anarkistimerkki on tässäkin kokonaisuudessa läsnä, ilmaisten halua lopputulokseen, joka ei mahdollisesti sisällyttäisi hallitusta tai ainakin hallituksen, joka pyrkisi johonkin uuteen kuten Rojavan on lähihistoriassa nähty tehneen.

Kreikan valtio tuomitsi Turkin tekemät iskut (Greece condemns...2019) ja lisäsivät turvatoimia Turkin ja Yhdysvaltojen suurlähetystöjen edustoille anarkistien mahdollisten protestien ja vandalismin vuoksi (Souliotis 2019). Ateenassa nähtiin protesteja niin Turkin kuin Yhdysvaltojen lähetystöjen edustalla (Kurds in...2019).

Kuva 26. Rojavaa tukevia graffiteja katutasossa. (2019).

Kuten useissa Exarchiassa toistuvissa aihepiireissä, myös Rojavaan kohdistunut solidaarisuus ilmeni tilassa eri mittakaavoissa. Edellä kuvattu muraali vangitsee helposti katseen, mutta huomiota Rojavan tilanteeseen herätettiin myös pienemmässä mittakaavassa (kuva 26). Puiden istutusalustoihin on kirjoitettu punaisella tekstit #Save Rojava ja #Defend Rojava. Katupinnan yksivärisyys toimii taustana punaiselle tekstille, pakottaen jalankulkijan katseen hakeutumaan kirjoituksiin. Tunnisteiden käyttö kertoo

katsojalle myös, että keskustelua voi jatkaa esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, liittäen Exarchian kadut jälleen osaksi laajempaa Rojavan puolesta toimivaa verkostoa.

6.4. Esikuvittelu Exarchiassa?

Tilallisesti suoranaiset merkit esikuvittelevasta toiminnasta liittyivät talonvaltaukseseen ja harvinaisemmin ilmaisten palvelujen mainostamiseen (Kuvat 27 ja 28).

Kuvat 27 ja 28. Talonvaltaus näkyy graffiteissa. (Tapio 2019).

Kuvassa 27 otetaan jälleen kantaa asuntojen vuokraamiseen, mutta konteksti ei ole enää alustataloudessa. Tunnistan kuvasta merkeiksi kreikankielisen tekstin ”Ενοικιάζεται”, joka kääntyy suomeksi ”vuokrattavana”. Lasisen oven viereisessä seinässä on teksti ”Don’t rent this place, squat it!”, jonka alta löytyy myös anarkistimerkki.

Vuonna 2018 Exarchian vuokrataso nousi aikaisempaan vuoteen verrattuna 34 prosenttia. Keskimärin vuokratason nousu koko Kreikassa oli 8,4 prosenttia (Kampouris 2018). Tälle kehityssuunnalle on annettu useita selityksiä, kuten Airbnb-vuokrauksen lisääntyminen. Osaltaan tähän on voinut vaikuttaa myös vuonna 2013 Kreikan valtion lanseeraama Golden Visa -järjestelmä, jossa yli 250 000 euroa sijoittaneet yksityishenkilöt saavat viisi vuotta kestävä EU-kansallisuuden. Vuonna 2019 Golden Visan hyödyntäminen kasvoi

merkittävästi. 2019 joulukuun alkuun mennessä oleskelulupia oli myönnetty 2008, kun vuosien 2013 ja 2018 välillä niitä myönnettiin 4059. Näistä yli 6000 luvasta noin 70 % on myönnetty kiinalaisille sijoittajille (Roussanoglou 2019). New York Times uutisoi keväällä 2019 samasta ilmiöstä ilmoittaen, että ohjelma on kerännyt 10 000 kiinnostunutta sijoittajaa ympäri maailman, joista 40 prosenttia ovat kiinalaisia, ja että Golden Visa olisi houkutellut sijoituksia Kreikkaan 1,5 miljardin euron edestä (Alderman 2019). Vaihtelevista luvuista huolimatta Golden Visa -ohjelman tarkoitus houkutella ulkomaisia sijoituksia on herättänyt kiinnostusta myös Exarchian asuinrakennuksia kohtaan (Chrysopoulos 2017). Golden Visa -ohjelman markkinointisivuilla Exarchia luonnehditaan nousevaksi alueeksi, johon kannattaa tarttua kiinni ajoissa (What can...2019). Vuokratason nouseminen ja asuntojen häviäminen esimerkiksi perinteisiltä vuokramarkkinoilta alustatalouden käyttöön voi näyttäytyä tekstin kirjoittajalle syynä kannustaa ohikulkijoita valtaamaan talo sen vuokraamisen sijaan.

Talonvaltaus on Ateenassa yleistä, keskittyen erityisesti Exarchiaan, jossa on elokuussa 2019 ollut ainakin 23 vallattua taloa (King & Manoussaki-Adamopoulou 2019). Kuuluisia vallattuja taloja ovat esimerkiksi K*VOX ja Spirou Trikoupi 17, joista jälkimmäinen tyhjennettiin poliisioperaatiossa syksyllä 2019. Spirou Trikoupi 17 tarjosi ilmaisia asuntoja ja palveluja pakolaisille, mutta kaikkien vallattujen talojen tarkoitus ei ole tämä. Osaa hyödynnetään esimerkiksi anarkistien tukikohtana tai kahvilana, joka toimii varainkeruun välineenä.

Talonvaltauksen yllyttäminen voi liittyä aikaisemmin käsiteltyyn vuokranvastaisuuteen. Sen sijaan, että asunto vuokrattaisiin, pitäisi pyrkiä vähentämään mahdollisuutta vuokrata valtaamalla asunto. Kuvassa 28 mainostetaan julkista ja ilmaista kylpylää, niin kreikaksi kuin Englanniksi. Mainoksen alla kummittelee myös vastarintainen mustekala. Ylhäällä näkyvä punainen ”Free Afrin” teksti vie katsojan mielen jälleen Rojavaan ja muistuttaa Turkin ja Kurdien välisestä konfliktista. Kreikan ja englanninkielisen tekstin välissä on yksi versio perinteisestä talonvaltaussymbolista. Katsojalle annetaan siis ymmärtää, että tämä talo on vallattu ja sittemmin sinne on perustettu ilmainen kylpylä.

Kuva 29. Tukiviesti Trikoupi 17:lle. (Tapio 2019).

6.5. Yhteenveto

Katutaiteesta ja graffiteista välittyvä tilallinen viesti ei synny pelkästään niiden esittämien asioiden kautta. Tilallisen merkityksen syntyyn vaikuttaa olennaisesti myös se, missä katutaide ja graffitit sijaitsevat, kuinka ne oli tehty, miten ne olivat vuorovaikutuksessa muun katutaiteen ja ympäristön kanssa, sekä millaisessa kulttuurisessa tai poliittisessä tilanteessa ne olivat syntyneet.

Exarchian reunoilla oleva katutaide ei välttämättä yksistään ollut yhtä kertovaa kuin suuret teokset Exarchian ytimessä. Niiden tilallinen vaikutus ja kyky tuottaa käsitystä alueesta syntyvät, kun niitä havainnoidaan suhteessa muuhun katutaiteeseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että nämä graffitit olisivat olleet ilman semioottista merkitystä sellaisenaan. Semioottiseksi tekstiksi voi tulkita periaatteessa mitä vain, ja tämä voi

koskea myös tilallista sijaintia. Ylipääntensä strukturalistisessa semiotiikassa merkitysjärjestelmä on suuressa roolissa, joten katutaiteen kokonaisuus, sijainti ja määrä voivat paljastaa myös semioottisia merkityksiä nimenomaan kokonaisuutena. Tässä tapauksessa graffitien sijainti ja asteittain lisääntyvä määrä rajaa Exarchian muusta Ateenasta poikkeavaksi. Tietoisuus poikkeavassa ympäristössä kasvaa, mitä syvemmmälle Exarchiaan kulkee. Katutaiteen määrä ja massiivisuus kasvaa ja spontaani sosiaalitoiminta sekä vallatut talot lisääntyvät ja ovat näkyvämpiä. Esikuvittelu ei kuitenkaan ole asia, minkä laajuutta pystyi tavoittamaan vain katutaiteeseen keskittymällä.

Exarchiassa kulkevan tilallinen kokemus kaupunginosasta voi vaikuttaa myös vuorokauden aika. Esimerkiksi aamuinen kävely Exarchian läpi voi olla hyvin erilainen kokemus kuin iltapäivä tai ilta. Ajan lisäksi myös sillä on väliä mille päin Exarchiaa suunnistaa, kokemus voi olla hyvin erilainen suosituksen ravintolan terassilla kuin Polyteknisen yliopiston tai arkeologisen museon läheisyydessä.

Exarchian katutaiteessa ja seinillä on nähtävissä hallinnanvastaisuutta ja kamppailua siitä, kuka saa määrittää Exarchian kaupunkitilan ulkonäköä. Ateenan hallinnolliset elimet pyrkivät saamaan Exarchiaa tiukemmin julkisen hallinnon vastuualueeseen niin julkisivukunnostuksin kuin poliisien avulla. Tämä heijastuu myös seinille, esimerkiksi poliisinvastaisuutena ja graffitien ja puhdistetun pinnan välisenä keskusteluna. Keskustelua ei kuitenkaan käydä vain valtion ja Exarchian poliittisten ryhmittymien välillä, vaan myös Exarchian sisäistä keskustelua. Esimerkiksi patriarkaatin vastustus on näkyvä osa julkista keskustelua Exarchian seinillä ja tuo uuden äänen siihen, kuinka Exarchiaa tulisi määritellä, ja kuinka Exarchian autonomista pyrkimystä voi ymmärtää myös kaupunginosan sisäisten valtasuhteiden kautta.

Katutaide ja graffitit eivät keskity vain paikallisiin asioihin vaan, niissä on myös kansainvälinen ulottuvuus. Exarchia liittää itsensä osaksi kansainvälistä keskustelua ja solidaarisuusliikettä. Samalla herätellään myös ohikulkijoita ja tuodaan heidät vastatusten kansainvälisten poliittisten muutosten kanssa. Esimerkiksi Rojavan tapauksessa Exarchia rinnastettiin suoraviivaisesti Kurdistanin vastaiseen iskuun: isku Rojavaa vastaan on

myös isku Exarchiaa vastaa. Kansainvälisyys näkyi myös oletettavasti Exarchian ulkopuolisten henkilöiden tekeminä solidaarisuusviesteinä.

Katutaiteessa ja graffiteissa linkittyi myös useita laajemmin Kreikkaan ja Exarchiaan vaikuttavia globaaleja ja paikallisia ilmiöitä. Usein esille nousevat teemat olivat turismi, Airbnb, gentrifikaatio, vuokra ja talojen valtaus. Nämä eri aiheet muodostavat myös toisiinsa vaikuttavan verkoston, jotka liitettiin yhteen myös katutaiteessa. Esimerkiksi turismi ja Airbnb nähtiin vaikuttavan gentrifikaation kehittymiseen. Vuokranvastaisuus voidaan yhdistää vallattuihin taloihin, jotka edelleen mahdollistavat esikuvittelevan toiminnan.

7. Pohdinta

Tilan ja autonomian välillä on merkityksellinen suhde, sillä tilallisen muutoksen luominen voi toimia tärkeänä keinona alueellisen autonomian saavuttamisessa. Exarchiassa katutaide on vain yksi autonomisen pyrkimyksen tilallinen ilmenemismuoto, mutta siitä on mahdollista tehdä tulkintoja Exarchian autonomian tilanteesta. Autonomisen pyrkimyksen voi nähdä heijastuvan Exarchian katutaiteeseen, joista on luettavissa merkityksiä, jotka tukevat kaupunginosan kuulumista osaksi laajempaa autonomisten maantietieteiden verkostoa. Seiniltä nousee esille esimerkiksi solidaarisuus kansainvälisiä tapahtumia kohtaan. Tämä vahvistaa sitä käsitystä, kuinka Exarchian autonominen pyrkimys ei ole territorioon sitoutunutta, vaan osa laajempaa kansainvälistä vastarintaa. Kansainvälisyys näkyy myös suorina viittauksina muista kaupungeista löytyviin anarkismeihin ja vastarintaan.

Exarchian seiniltä välittyvät merkitykset luovat käsityksen siitä, kuinka Exarchian autonominen pyrkimys on dynaamista ja vahvistaa ajatusta siitä, kuinka tila ja autonomia ovat jatkuvassa muutoksessa ja erilaisten voimasuhteiden risteyksessä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, kuka saa määritellä, miltä tilan tulee näyttää. Tätä Exarchian autonomian dynaamisuutta voidaan tarkastella myös Lefebvren tilan teorian kautta. Exarchian vahva alakulttuuri ja eletty tila heijastuvat kaupunginosan seinille. Tämä kaupunkitilan ilmentymä ei ole sitä miltä Exarchian on suunniteltu näyttävän, mikä aiheuttaa vastareaktion, jolla Exarchian ympäristö pyritään saamaan takaisin suunnitellun tilan alle esimerkiksi julkisivukunnostuksin. Tämä ristiriita osaltaan vaikuttaa siihen, kuinka Exarchian spatiaaliset käytännöt toteutuvat. Exarchian tapauksessa niille voidaan argumentoida olevan kaksi merkittävää määrittäjää: Exarchialle ominainen vastakulttuuri ja valtion väliintulo. Edellä mainittujen ristiriita vaikuttaa siihen, kuinka Exarchiassa toimitaan ja keitä tilassa on. Osa ihmisistä voi välttää Exarchiassa asioimista, ja siellä kulkiessa seinät vaativat kävelijöiltä huomiota ja keskeyttävät arkista toimintaa.

Exarchian katutaiteeseen heijastuvan kamppailun ja muutoksen avulla on mahdollista hahmottaa Exarchian autonomisen pyrkimyksen häilyväisyyttä. Eletty tila määrittää Exarchiaa enemmän kuin suunniteltu tila, mutta kuten Elden (2009: 270) toteaa, tilan pääasiallinen määrittäjä voi vaihtua ajan saatossa. Katutaide kuvastaa osaltaan

kamppailua oikeudesta määrittää tilaa, mutta se on myös tuota kamppailua ja autonomiaa rakentava tekijä. Sitä tarkastelemalla voidaan havaita tilan ja autonomian dynaamisuutta.

Exarchian aktivistien ja anarkistien tarve määrittää kaupunkitilan luonnetta on ristiriidassa kaupunkitilan hallinnollisten käsitysten kanssa. Tämän vuoksi Exarchian katutaiteella on roolinsa autonomian syntymisessä. Sillä on rajaava vaikutus, joka ilmaisee ihmisille, että Exarchia on poikkeuksellinen suhteessa muuhun Ateenaan. Se myös toimii vahvana viestinä erityisesti eri valtion instituutioille: ne eivät ole tervetulleita alueelle. Vaikutuksen voidaan siis ajatella olevan yhtälailla rajaava ja viestinnällinen. Tarve järjestäytyä itsenäisesti nousee esille myös katutaiteen merkityksissä ja konkreettisesti katutaiteen ja graffitien käyttämisessä. Esimerkiksi poliisinvastaisuus, joka on erittäin näkyvä piirre Exarchiassa, kertoo tarpeesta huolehtia alueen järjestyksestä itse. Myös muun hallinnan näkymistä pyritään vähentämään nimenomaan katutaiteen keinoin, täyttämällä jokainen tyhjä tila jollain tekstillä tai piirroksella.

Autonomian paikalliset ja globaalit kerrokset

Teoreettisessa viitekehyksessä rakennettiin autonomian käsitystä, jonka mukaan autonomia ei ole vain rajattu territoriaalinen asia. Sen sijaan pyrkimys autonomiaan voi ylittää territoriaalisia rajoja tai säilyä niiden sisällä. Analyysi vahvistaa tätä ymmärrystä territoriaalisesta läpäisevyydestä, mikä näkyy esimerkiksi vahvana reaktiona Turkin hyökkäykseen Rojavaan. Solidaarisuus ja autonomia ovat ikään kuin osa kansainvälistä projektia, jossa Exarchia ja Rojava ovat sen yksiä ilmenemismuotoja. Hyökkäys yhtä jäsentä kohtaan kirvoittaa reaktion myös muilta.

Territoriaalisen läpäisevyyden voidaan ajatella olevan olennaista myös tarkasteltaessa niitä voimia, jotka haastavat Exarchian autonomiaa. Exarchian autonomiaa eivät haasta vain paikalliset poliittiset voimat, vaan myös kansainväliset. Esimerkiksi turismi tai ulkomainen pääoma vaikuttavat Exarchian vuokratantaan, ja siihen, millaista väestöä alueella asuu tai voi asua. Valtio voi toimia näiden voimien välittäjänä, mutta ne tulevat joka tapauksessa Kreikan ja Ateenan hallinnollisten rajojen ulkopuolelta. Tämä koskee nimenomaan asioita, mitkä osa exarchialaisista näkee uhkana sen autonomialle. Esimerkkinä tästä voi nostaa esille katutaiteessa usein esiintyvän turismin, kiinteistöjen omistajuuden, vuokran, vallattujen talojen ja Airbnb:n välistä dynamiikkaa.

Exarchian graffiteissa ja katutaiteessa nousee useaan otteeseen esille kiinteistöihin liittyvä vastakkainasettelu. Konkreettinen fyysiseen maailmaan liittyvä kamppailu autonomiasta vahvistaa tilan merkitystä autonomian syntymiseen. Esimerkiksi talouskriisin jälkeen käyttöön otettu Golden Visa -ohjelma haastaa tätä autonomiaa: Exarchian kiinteistöjä on siirtynyt ulkomaisten sijoittajien haltuun. Exarchian autonomisesta kamppailusta iso osa syksyllä 2019 liittyi nimenomaan vallattujen talojen haltuun ottamiseen ja hallussapitoon. Ulkomaiset sijoittajat ja kiinteistöjen omistajat lisäävät tähän pääasiassa Exarchian ja valtion väliseen kamppailuun asuinkiinteistöistä uuden, vaikeammin haastettavissa olevan voiman. Kreikan taloudellinen elpyminen menee Exarchian toiveiden edelle.

Kiinteistöihin liittyvä kamppailu näkyy myös Airbnb- ja turistivastaisuudessa. Airbnb:n kasvava merkitys Kreikkaan tulevien turistien majoittamisessa auttaa niin ikään havainnoimaan, kuinka merkityksellinen rakennusten ja asuntojen omistajuus on Exarchian autonomialle. Airbnb-asunnot poistavat asuntoja exarchialaisten ulottuvilta ja katutaiteen perusteella lisäävät turismigentrifikaatiota. Valtion ja Exarchian ristiriita on nähtävissä myös tässä, sillä turismi on olennainen osa Kreikan taloutta. Valtio on myös vuonna 2019 tukenut Airbnb-asuntojen lisääntymistä Kreikassa kaatamalla sen rajoittamista ajavan lakialoitteen.

Exarchian katutaiteen perusteella havaittavat tilalliset valtasuhteet eivät kuitenkaan rajoitu vain valtion, turismin tai pääoman ja Exarchian väliseen vastakkainasetteluun. Kuten Cupers (2005: 734) näkee, moderneissa kaupungeissa on spatiaalisuuksien moninaisuus, joita lukemalla voi havaita erilaisia vastakkaisuuksia ja valtasuhteita. Yksi tällainen Exarchiassa löytyvä vastakkainasettelu on sukupuolten välinen tasa-arvo. Exarchiassa on tunnistettavissa paljon seksismin, seksuaalisen häirinnän ja patriarkaatin vastaista katutaidetta. Tämän katutaiteen kautta on mahdollista päästä myös ymmärtämään autonomian eri skaaloja. Tässä tapauksessa Exarchian tilallinen autonomia on osalle väestöstä sidottu myös henkilökohtaiseen autonomiaan. Naisten henkilökohtainen autonomia on historiallisesti ollut pitkään uhattuna, ja Exarchia on tila, jossa tätä valtasuhdetta tuodaan esille ja osaltaan puretaan. Tällaisessa katutaiteessa vaaditaan sekä tilaa itselle että Exarchian kaupunkitilaa olemaan tietynlainen, esimerkiksi

häirinnästä vapaa. Naiset vaativat oikeutta kaupunkiin, mikä on tärkeää autonomian syntymisen kannalta, sillä tilan ja oman roolin tiedostaminen tilassa mahdollistaa uuden luomisen vallitsevan järjestelmän sisällä.

Saavuttamaton esikuvittelu

Katutaiteen perusteella Exarchian olemista suurelta osalta määrittää kamppailu ja vastakkainasettelu, mikä voi mahdollisesti syödä sen progressiivista puolta. Exarchia sijaitsee Ateenassa, Kreikan kansallisen politiikan ytimessä, mikä johtaa tilanteeseen, jossa se on aina mahdollisen uhan alla. Capuccinin (2017) haastatteluissa esille noussut Exarchian katutaiteen kuvaaminen militantiksi on tämän tutkielman aineiston pohjalta osuva luonnehdinta. Tämä on myös yksi syy sille, miksi esimerkiksi Exarchiaan olennaisesti liitettyä esikuvittelua on vaikea katutaiteesta havaita. Katutaiteessa nousee esille väkivaltaisten konfliktien uhka, mikä on ristiriidassa esikuvittelun kanssa, sillä esikuvittelu on mahdollista nähdä keinona tuoda muutos tähän päivään ilman väkivaltaista konfliktia. Tämä kuitenkin edellyttäisi jonkinlaista pysyvyyttä tiloille, joihin on mahdollista luoda uusia näkemyksiä yhteiskunnasta. Exarchian tapauksessa tätä haastaa esimerkiksi hallituksen vaihdon jälkeen kiihtynyt vallattujen talojen tyhjentäminen, joka ohjaa Exarchian aktivistista toimintaa takaisin selviytymiseen. Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi katutaidetta määrittää vastakkainasettelu ja valtion pois pyyhkiminen.

Katutaiteen analysoiminen ei tavoita myöskään erilaisten anarkismien tai anti-autoritäärisuuden skaalaa. Katutaiteen perusteella ei voi suoranaisesti erottaa, kuka tai ketkä ovat annetun tekstin kirjoittaneet. Katutaiteen suuri määrä alueella luo melkein pä illuusion siitä, että kaikki alueen ihmiset jakavat seinien viestin, mikä ei todellisuudessa pidä paikkansa. Esimerkiksi Kroussaniotakis (2018) on pro gradu -tutkielmassaan tutkinut Exarchiassa esiintyviä erilaisia antiautoritäärisiä suuntauksia haastattelututkimuksen kautta. Exarchian anarkisteihin tai muihin vastarintaan liittyville henkilöille tehty haastattelut paljastavat erilaisia tapoja käsittää oma vastarintatoiminta ja identiteetti Exarchiassa. Esille nousee esimerkiksi käsite *bachalakides*, joka viittaa nuoriin, jotka aiheuttavat kaaosta vain kaaoksen itsensä vuoksi, esimerkiksi polttamalla asioita tai hyökkäämällä poliisien päälle. Haastattelujen perusteella useat anarkisteiksi

itseään kutsuvat suhtautuivat tähän hyvin negatiivisesti, sillä media usein nostaa nämä nuoret anarkistisen toiminnan yleistettäväksi esimerkiksi (Kroussaniotakis 2008: 34).

Keskittyminen Exarchian katutaiteeseen ja graffiteihin paljastaa, kuinka pyrkimys autonomiaan ja omaehtoiseen alueelliseen määrittelyyn voi heijastua kaupunkiympäristöön, ja kuinka katutaide voi myös osaltaan edistää autonomian kehittymistä. Tämä on kuitenkin vain yksi osa koko Exarchian tarinaa, josta paljon jää saavuttamatta keskittymällä vain sen seiniin. Esimerkiksi vallattujen talojen tai sosiaalikeskusten merkitys Exarchian tilan rakentumiselle jää saavuttamatta. Esikuvittelusta ylipäättänsä sai vain vihjeen, jota olisi mahdollista syventää esimerkiksi haastattelututkimuksella.

Tässä tutkielmassa analyysi pohjautui suureksi osaksi visuaaliseen kuvastoon ja englanninkielisten tekstien lukemiseen. Kreikan kielisten viestien tavoittaminen olisi voinut tarjota vielä syvempää näkemystä siihen miten Kreikan hallitukseen tai valtioon suhtaudutaan. Siinä missä autonomisen kansainvälinen ulottuvuudesta oli mahdollista tavoittaa, jää suoranainen kansallinen taso osittain saavuttamatta.

Katutaide tilannekuvana yhteiskunnasta

Visuaalisen kuvaston hyödyntäminen maantieteellisessä tutkimuksessa ei ole lainkaan harvinaista. Katutaide ja graffitit tarjoavat siihen kuitenkin omanlaisensa näkökulman verrattuna esimerkiksi maalaustaiteen analysoimiseen. Katutaide voi parhaimmillaan olla tilannekuva jostain yhteiskunnallisesta ja poliittisesta hetkestä ja usein siihen liittyy vastarinta ja vaihtoehtoiset näkemykset todellisuudesta. Katutaidetta ja graffiteja uhkaa yleensä myös pois pyyhkiminen, joka vaikuttaa siihen milloin ja millaista tietoa on mahdollista niiden pohjalta kerätä. Siinä missä maalaus voi olla tulkittavissa kymmenien tai satojen vuosien päähän, katutaidetta uhkaa useammin katoaminen.

Pois pyyhkiytymiseen voi liittyä myös katutaiteen ja graffitien mahdollisuudet ja vahvuudet viestinnällisinä ja tilallisina keinoina. Tietoisuus väliaikaisuudesta voi vaikuttaa siihen, kuinka katutaiteella viestiminen nähdään mahdollisena. Riski ylimaalaamisesta voi näkyä graffiteissa esimerkiksi niin, että niiden sisältämä viesti on

suora, nopeasti tulkittavissa ja tarjoaa vaihtoehtoisen näkemyksen todellisuudesta. Esimerkiksi Cupers (2005: 731) näkee graffitien olevan keinoja kommunikoida vaihtoehtoisista tiloista, jotka sijaitsevat julkisen tilan rinnalla.

Tämä tekee graffitien ja katutaiteen ”käytöstä” ikään kuin nopeaa reagointia yhteiskunnallisiin ja poliittisiin tilanteisiin ja muutoksiin. Katutaide ja graffitit sijaitsevat pääasiassa yleisessä tilassa, jotka ovat useimmille saavutettavissa, ja hallitsemattomana niitä voidaan pitää epätoivottuna julkisessa tilassa. Tämä asema poikkeuksena useimmissa ympäristöissä voi toimia myös viestinnällisenä vahvuutena ja liittää katutaiteen sijainnin tilassa myös olennaiseksi vaikuttamisen keinoksi. Tila ja katutaide liittyvät merkityksellisellä tavalla yhteen, sillä katutaiteen ja graffitien olemukseen voidaan ajatella sisältyvän ennalta määritellyn tilan haastaminen. Tämä pitää paikkansa myös Exarchian tapauksessa, jonka graffitien ja katutaiteen runsaus erottaa muusta Ateenasta.

Katutaide tarjoaa maantieteilijälle mahdollisuuden tarkastella tilaa vastarinnan valossa. Graffitien ja katutaiteen tiedollinen rikkaus ei sisälly pelkästään siihen, että ne voivat tarjota vaihtoehtoisia diskursseja yleisestä, vaan myös siihen kuinka katutaidetta käytetään keinona vaikuttaa tilaan.

8. Läheteet

- Aieollo, G. (2020). Visual Semiotics: Key Concepts and New Directions. *Teoksessa* Pauwels, L. & D. Mannay. (toim.): *The SAGE Handbook of Visual Research Methods*, 376-380. SAGE Publications Inc, London.
- Barron, J. (2017). Community gardening: cultivating subjectivities, space, and justice. *Local Environment* 22: 9. 16 s.
- Breitbart, M. M. (2009). Anarchism/Anarchist Geography. *Teoksessa* Kitchin, R. & N. Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 108–115. Elsevier Science, Amsterdam.
- Brighenti, A. M. (2010). At the Wall: Graffiti Writers, Urban Territoriality, and the Public Domain. *Space and Culture* 13: 3. 17 s.
- Buser, M. (2012). The production of space in metropolitan regions: A Lefebvrian analysis of governance and spatial change. *Planning theory* 11: 3. 19 s.
- Cappucini, M. (2017). *Austerity and Democracy in Athens: Crisis and Community in Exarchia*. 196 s. Palgrave Macmillan, London.
- Chander, D. (2007). *Semiotics: The Basics*. 307 s. Routledge, Taylor & Francis group, New York.
- Chatterton, P. & J. Pickerill. (2010). Everyday activism and transitions towards post-capitalist worlds. *Transactions of the Institute of British Geographers* 35, 475-490.
- Chatterton, P. (2005). Making autonomous geographies: Argentina's popular uprising and the 'Movimiento de Trabajadores Desocupados' (Unemployed Workers Movement). *Geoforum* 36, 545-561.
- Cupers, K. (2005). Towards a Nomadic Geography: Rethinking Space and Identity for the Potentials of Progressive Politics in the Contemporary City. *International Journal of Urban and Regional Research* 29: 4. 10 s.
- Dadusc, Deanna. (2019). Enclosing autonomy. *City* 23: 2. 18 s.
- Elden, S. (2007). There is a Politics of Space because Space is Political. *Radical Philosophy review* 10: 2. 15 s.
- Elden, S. (2009). Space I. *Teoksessa* Kitchin, R. & N. Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 262–267. Elsevier Science.
- Eskola, J & J. Suoranta. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 266 s. Vastapaino, Tampere.
- Foote, K. E. & M. Azaryahu. (2009). Semiotics. *Teoksessa* Kitchin, R. & N. Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 89-95. Elsevier Science, Amsterdam.
- Gerhardt, H. (2020). Engaging the Non-Flat World: Anarchism and the Promise of a Post-Capitalist Collaborative Commons. *Antipode* 52: 3. 20 s.
- Goodway, David. (2013). *For Anarchism (RLE Anarchy)*, Taylor & Francis Group, Abingdon-on-Thames.
- Gordon, U. (2012). Anarchist Geographies and Revolutionary Strategies. *Antipode* 44: 5. 9 s.
- Heinonen, P. (2019). Constructing autonomy: the significance of architecture in creating and manifesting autonomy in protest camps. *Social Movement Studies* 18:6, 19 s.

- Kalyvas, N. S. (2015). *Modern Greece. What everyone needs to know*. Oxford University Press, Oxford.
- Kitchin, R. (2009). Space II. Teoksessa Kitchin, R. & N. Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 268–275. Elsevier Science, Amsterdam.
- Kroussaniotaksi, E. (2018). *How to be an Anarchist: an exploration of the experiences of antiauthoritarians in the context of Exarchia*. 63 s. Criminology and Social Research Methods, Lancaster University.
- Landry, D. (2019). ‘Stop calling it graffiti’: The visual rhetoric of contamination, consumption and colonization. *Current Sociology* 67: 5. 18 s.
- Lefebvre, Henri. (1991). *The production of space*. Wiley, New York.
- Luna, C. (1987). Welcome To My Nightmare: The graffiti of homeless youth. *Society* 24, 73–78.
- Marvell, A. & D. Simms. (2016). Unravelling the geographical palimpsest through fieldwork. *Geography* 101: 3. 11 s.
- McClinton, N. (2014). Radical, reformist, and garden-variety neoliberal: coming to terms with urban agriculture’s contradictions. *Local Environment* 19: 2. 24 s.
- Merrifield, A. (2000). Henri Lefebvre: a socialist in space. Teoksessa Crang, M and N. Thrift. (Toim.): *Thinking Space* 167-182. Routledge, London.
- Naylar, L. (2017). Reframing autonomy in political geography: A feminist geopolitics of autonomous resistance. *Political Geography* 58, 24-35.
- Pickerill, J. & P. Chatteron. (2006). Notes towards autonomous geographies: creation, resistance and self-management as survival tactics. *Progress in Human Geography* 30: 6. 16 s.
- Pinder, D. (2019). Situationism/Situationist Geography. Teoksessa Kitchin, R. & N. Thrift (toim.): *International Encyclopedia of Human Geography*, 144–150. Elsevier Science, Amsterdam.
- Pink, S (2011). Classifying and Interpreting Photographic and Video Materials. Teoksessa Pink, S. (2011). *Doing Visual Ethnography* 117-140. SAGE Publications Ltd, London
- Police open probe into controversial comments of union official. (2019). Ekathimerini, Ateena.
<<https://www.ekathimerini.com/243913/article/ekathimerini/news/policeopen-probe-into-controversial-comments-of-union-official>> 19.5.2020.
- Rolston, B & A. A. Berastegi. (2015). Taking Murals Seriously: Basque Murals and Mobilisation. *International Journal of Politics, Culture, and Society* 29, 33–56.
- Rolston, B. (2009). “The Brothers on the Walls” International Solidarity and Irish Political Murals. *Journal of Black Studies* 39: 3. 24 s.
- Rolston, B. (2012). Re-imaging: Mural painting and the state in Northern Ireland. *International Journal of Cultural Studies* 15: 5. 19 s.
- Rolston, B. (2014). Messages of allegiance and defiance: the murals of Gaza. *Race & Class* 55: 4. 24 s.
- Rose, G. (2016). *Visual Methodologies. An introduction to Researching with Visual Materials*. 4. p. 432 s. SAGE Publications Ltd, London.
- Rowe, M & F. Hutton. (2012). ‘Is your city pretty anyway?’ Perspectives on graffiti and the urban landscape. *Australian & New Zealand Journal of Criminology* 45: 1, 20 s.

- Scollon, R. & S. W. Scollon. (2003). *Discourses in Place: Language in the Material World*. 242 s. Routledge, Lontoo.
- Self-organised Health Structure in Exarcheia. (2015). ADYE, Ateena.
<<https://adye.espivblogs.net/?p=1703>>.
- Seppänen, J. (2005). *Visuaalinen kulttuuri: teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. s. 303. Vastapaino, Tampere.
- Simonsen, K. (2005). Bodies, sensations, space and time: the contribution from Henri Lefebvre. *Geografiska Annaler* 87: 1. 13 s.
- Snaith, E. (2019). Extinction Rebellion: Who are the climate activist group bringing cities to a standstill and what are their aims?. Independent.
<<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/extinction-rebellion-who-why-protests-climate-change-london-arrests-xr-a9143746.html>>. 12.1.2021.
- Sneddon, A. (2013). *Autonomy*. 222 s. Bloomsbury Academic, New York.
- Stampoulidis, G. (2016). Rethinking Athens as Text: The Linguistic Context of Athenian Graffiti during the Crisis. *Journal of Language works* 1: 1. 13 s.
- Storey, David. (2012). *Territories: The Claiming of Space*, Routledge, Abingdon-on-Thames.
- Teon, S. S. K. (2016). Strategizing for Autonomy: Whither Durability and Progressiveness? *Antipode* 48: 5. 20 s.
- The New War on Immigrants and Anarchists in Greece. (2019). CrimethInc.
- Van Leuuwen, T. (2011). Semiotics and Iconography. *Teoksessa* Van Leuuwen, T. & C. Jewitt. (Toim.): *The Handbook of Visual Analysis* 92-118. SAGE Publications Ltd, London.
- Vasudevan, A. (2014). The autonomous city: Towards a critical geography of occupation. *Progress in Human Geography* 39: 3. 21 s.
- Veivo, H. & T. Huttunen (1999). *Semiotiikka: Merkeistä mieleen ja kulttuuriin*. 195 s. Oy Edita AB, Helsinki.
- Vradis, A. (2012). Wri(o)ting Cities: Some Candid Questions on Researching and Writing About Urban Riots. *Teoksessa* Gassner, G., Kaasa, A & K. Robinson. (Toim.): *Writing cities Working Papers Volume 2. Distance and cities: Where do we stand?*. Manson Group Limited, Lontoo.
- Vradis, A. (2015). Syriza won't save you. Open Democracy.
<<https://www.opendemocracy.net/en/can-europe-make-it/syriza-wont-save-you/>>. 1.2.2021.
- Y, Zaimakis. (2016). Youth Precariat Worlds and Protest Graffiti in The Dystopia of the Greek Economic Crisis: A Cross-Disciplinary Perspective. *Punctum* 2: 2. 18 s.

Analyysissä viitattuja artikkeleita ja uutisia:

- Alderman, L. (2019). In Greece, an Economic Revival Fueled by 'Golden Visas' and Tourism. New York Times, New York.
<<https://www.nytimes.com/2019/03/20/business/greece-economy-golden-visas-tourism.html>>. 28.1.2021.
- Bateman, J. (2019). Exarchia: How Airbnb angered Greek anarchists. BBC, London.
<<https://www.bbc.com/news/blogs-trending-50075503>>.

- Bellos, I. (2019a). Lost tourism cash at 10% of GDP. Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/257280/article/ekathimerini/business/lost-tourism-cash-at-10-of-gdp>>. 28.1.2021.
- Bellos, I. (2019b). Visitors to the capital have doubled in six years. ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/246650/article/ekathimerini/business/visitors-to-the-capital-have-doubled-in-six-years>>. 28.1.2021.
- Chrysopoulos, P. (2017). Chinese Investor Buys 100 Apartments in Athens's Exarchia. Greek reporter. <<https://greece.greekreporter.com/2017/10/20/chinese-investor-buys-100-apartments-in-athenss-exarchia>>. 28.1.2021.
- Chrysopoulos, P. (2019). Anarchists Attack Police Station with Firebombs in Athens. Greek reporter. <<https://greece.greekreporter.com/2019/09/14/anarchists-attack-police-station-with-firebombs-in-athens/>>. 10.1.2021.
- Education minister condemns Rouvikonas raid on her office. (2019). Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/246273/article/ekathimerini/news/education-minister-condemns-rouvikonas-raid-on-her-office>>. 28.1.2021.
- Georgiopolou, T. (2019). Exarchia Square being spruced up after crackdown. Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/244760/article/ekathimerini/news/exarchia-square-being-spruced-up-after-crackdown>>. 28.1.2021.
- Gillan, A. (2006). Day the East End said 'No pasaran' to Blackshirts. The Guardian, Lontoo. <<https://www.theguardian.com/uk/2006/sep/30/thefarright.past>>. 28.1.2021.
- Greece condemns Turkish offensive in Syria, warns of humanitarian impact. (2019). Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/245382/article/ekathimerini/news/greece-condemns-turkish-offensive-in-syria-warns-of-humanitarian-impact>>. 16.1.2021.
- Greek court rejects neighbors' bid against short-term rental. (2019). Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/247406/article/ekathimerini/news/greek-court-rejects-neighbors-bid-against-short-term-rental>>. 28.1.2021.
- Greek firms adjust to short-term rental wave. (2019). Ekathimerini, Ateena. <<https://www.ekathimerini.com/246707/article/ekathimerini/business/greek-firms-adjust-to-short-term-rental-wave>>. 16.1.2021.
- Kampouris, N. (2018). Greece's Rents on the Rise According to Survey. Greek Reporter. <<https://greece.greekreporter.com/2018/09/25/greeces-rents-on-the-rise-according-to-survey/>>. 10.1.2021.
- Kankkonen, T. (2019). Analyysi: Syyrian kurdialue oli harvinainen menestystarina, nyt tarinalle uhkaa tulla katkera loppu. Yle, Helsinki. <<https://yle.fi/uutiset/3-11013043>>. 28.1.2021.
- Kitsantonis, N. (2017). Anarchists Fill Services Void Left by Faltering Greek Governance. The New York times, New York. <<https://www.nytimes.com/2017/05/22/world/europe/greece-athens-anarchy-austerity.html>>. 10.1.2021.
- Kokkinidis, T. (2019). Three Police Officers Injured in Firebomb Attack by Greek Anarchists. Greek reporter. <<https://greece.greekreporter.com/2019/11/08/three-police-officers-injured-in-firebomb-attack-by-greek-anarchists/>>. 10.1.2021

- Kousounis, S. (2010). Internal unrest and volcanic ash have cost country's tourism sector over 200 mln euros. Ekathimerini, Ateena.
<https://www.ekathimerini.com/69198/article/ekathimerini/business/internal-unrest-and-volcanic-ash-have-cost-countrys-tourism-sector-over-200-mln-euros>. 28.1.2021.
- Kurds in Greece protest Turkish operation in Syria. (2019). Ekathimerini, Ateena. <
<https://www.ekathimerini.com/245464/article/ekathimerini/news/kurds-in-greece-protest-turkish-operation-in-syria>>. 28.1.2021.
- Lost tourism cash at 10% of GDP. (2019). Ekathimerini, Ateena.
<https://www.ekathimerini.com/257280/article/ekathimerini/business/lost-tourism-cash-at-10-of-gdp>>. 10.1.2021.
- Matinpuro, T. (2015). Rojava – Inspiroiva itsehallinto- ja demokratiakokeilu Syyrian sodan keskellä. Suomen Rauhanpuolustajat, Helsinki.
https://rauhanpuolustajat.org/rapu-artikkeli/rojava_inspiroiva_itsehallinto_ja_demokratiakokeilu_syyrian_sodan_keskella/>. 28.1.2021.
- Molotov cocktail – maailman tuhoisin juomasekoitus on Talvisodan ja erään kapteeni Kuittisen perintöä. (2020). Sotaveteraanit, Helsinki.
<https://sotaveteraanit.fi/2020/03/23/molotov-cocktail-maailman-tuhoisin-juomasekoitus-on-talvisodan-ja-eraan-kapteeni-kuittisen-perintoa/>>. 10.1.2021.
- Numminen, J. (2019). Rauha mureni Pohjois-Syyrian kurdialueella – kolme karttaa kertoo, millaiselle alueelle Turkki hyökkäsi. Yle, Helsinki.
<https://yle.fi/uutiset/3-11014207>>. 28.1.2021.
- Papadimas, L. & I, Tsakiri. (2019). Greece to overturn law that made universities no-go zone for police. Reuters, Lontoo. <
<https://www.reuters.com/article/us-greece-asylum-universities/greece-to-overturn-law-that-made-universities-no-go-zone-for-police-idUSKCN1UO1H8>>. 16.1.2021.
- Police clear anarchist squats in Athens. (2019). Ekathimerini, Ateena.
<https://www.ekathimerini.com/247681/article/ekathimerini/news/police-clear-anarchist-squats-in-athens>>. 16.1.2021.
- Police remove anarchist's information kiosk from Exarchia square. (2019). Ekathimerini, Ateena.
<https://www.ekathimerini.com/244732/article/ekathimerini/news/police-remove-anarchists-information-kiosk-from-exarchia-square>>. 5.1.2021.
- Roussanoglou, N. (2019). Great surge in issue of Golden Visas.
<https://www.ekathimerini.com/247249/article/ekathimerini/business/great-surge-in-issue-of-golden-visas>>. 28.1.2021.
- Skopis, H. (2019). Exarchia Anarchists Say “We Will Fight” To Defend Neighborhoods
<https://greece.greekreporter.com/2019/07/18/exarchia-anarchists-say-we-will-fight-to-defend-neighborhoods/>>. 10.1.2021.
- Souliotis, Y. (2019). More police patrols at Turkish, US targets amid fears of anarchist backlash. Ekathimerini, Ateena. <
<https://www.ekathimerini.com/245394/article/ekathimerini/news/more-police-patrols-at-turkish-us-targets-amid-fears-of-anarchist-backlash>>.
- Tensions rise in Exarchia. (2019). Ekathimerini, Ateena.
<https://www.ekathimerini.com/244110/article/ekathimerini/news/tensions-rise-in-exarchia>>.

- The New War on Immigrants and Anarchists in Greece. An Interview with an Anarchist in Exarchia. (2019). CrimethInc. <<https://fi.crimethinc.com/2019/08/29/the-new-war-on-immigrants-and-anarchists-in-greece-an-interview-with-an-anarchist-in-exarchia>>.
- Trenchard, T. (2015). Inside Greece's resurgent anarchist movement. Al Jazeera <<https://www.aljazeera.com/features/2015/12/3/inside-greeces-resurgent-anarchist-movement>>.
- We stand in solidarity with Rojava, an example to the world. (2019). The Guardian, Lontoo. <<https://www.theguardian.com/world/2019/nov/01/we-stand-in-solidarity-with-rojava-an-example-to-the-world>>. 28.1.2021.
- What can be a profitable investment opportunity in Greece?. (2019). Golden Visa Greece, Ateena. <<https://www.goldenvisa-greece.com/profitable-best-investment-opportunities-greece/>>. 16.1.2021.